MARIJONŲ VIENUOLIJA XIX AMŽIUJE

Marijonų Vienuolija XVIII amžiaus gale

Marijonų Vienuolija buvo pasiekusi savo apogėjaus XVII a. antroje pusėje. Išsilaisvinusi iš pranciškonų globos ir prikląusomybės, gavusi iš popiežiaus Pijaus VI 1786 m.naujai pertvarkytų Konstitucijų aprobatą, o sekančiais metais iš to paties popiežiaus kitų vienuolijų ir ordinų turimas privilegijas, gavusi atskirą nuo pranciškonų kardinolą Protektorių, galėjo tiek išoriniai,tiek išvidiniai plėstis ir vystytis. Visas tas reformas, dvyliką metų (1776-1788) išbuvęs Vienuolijos generolu,pravedė Raimundas Nowickis (1736-1806). Jo valdymo metu Marijonų Vienuolija paaugo tiek vienuolynų,tiek vienuolių skaičiumi. Iš R.Nowickio reliacijos,duotos 1870 m. nuncijui Garampi,matyti,kad tada Vienuolija turėjo 15 vienuolynų,2 rezidencijas ir arti 200 vienuolių,[1] Lenkijoje-Lietuvoje,Portugalijoje ir Italijoje.

Gražų Marijonų Vienuolijos augimą ir vystymąsi sustabdė ir sutrikdė įvairūs politiniai įvykiai Europoje.

Romoje 1779 m. Marijonų įsigytas šv.Vito vienuolynas ir prie jo esanti to pat vardo bažnyčia,kur buvo Marijonų Vienuolijos Generalinė Prokuratūra ir Postuliatūra,kur jau buvo marijonų italų,kai prancūzų kariuomenė 1798 m. užėmė Romą,vienuoliai svetimšaliai buvo iš Romos išvaryti ir vienuolynas likviduotas.[2]

Portugalijoje Marijonų Vienuolija 1754 m. įkurta Dievo Tarno Kazimiero Wyszynskio (1700-1755),išugdyta Vienuolijos generolo įgaliotinio (Commissarius) Aleksijaus Fiszerio (1721-1783), turėjusi 4 vienuolynus (Lisbonoje,Balsamao,Cederim ir Algoso) 1834 m. valdžios dekretu buvo panaikinta - visi vienuolynai uždaryti.[3] Marijonai po Lenkijos-Lietuvos padalinimo

Lenkijos-Lietuvos valstybės žlugimas, tų valstybių 1795 m. padalinimas suskaldė Marijonų vienuoliją: du vienuolynai (Skorzec ir Gozlin) teko Austrijai, trys (Rasna,Berezdow,Volpa) Ru-

sijai ir penki (Marijampolė, Miroslavas, Igliauka, Korabiew ir Gora Kalwarja) Prūsijai. Vienuolijos generolas Tadas Bialowieskis (1749-1832) liko po Austrijos valdžia Gozlino ar Skorzec vienuolyne ir buvo atskirtas nuo kitose valstybėse esančių vienuolių.

Visos trys Lenkiją-Lietuvą pasidalinusios valstybės nebuvo palankios katalikų Bažnyčiai, o ypač vienuolijoms. Vienuolinės gyvenimas imta varžyti - atiminėti vienuolynų turtus, uždarinėti vienuolynus, apriboti stojimą į vienuolyną. Vienuoliams buvo griežtai draudžiama susisiekti su savo viršininkais, esančiais už tos valstybės ribų. Tas privertė ieškoti išeities, kitaip persitvarkyti - sudaryti provincijas.

Iš šiandien prieinamų šaltinių yra tiksliai žinoma Prūsijos provincijos (Provincia Borussica) veikla. Kadangi Prūsijos ribose esantiems marijonams buvo uždrausta susisiekti su Vienuolijos generolu (T.Bialowieskiu), o jis negalėjo lankyti savo vienuolynų, tad nesant vyriausios valdžios, po Prūsų valdžia esančiuose vienuolynuose drausmė ėmė silpnėti. Atrodo, kad ir valdžiai rūpėjo, jog Prūsijos ribose esantieji vienuolynai turėtų savo tiesioginį viršininką. Tam reikalui buvo sukviesta kapitula į Marijampolę 1799 m. spalių 15-18 dienomis. Joje turėjo dalyvauti visų vienuolynų atstovai, tačiau iš Korabiewo ir Gora Kalwarja vienuolynų niekas neatvyko gal dėl to, kad negavo leidimo iš Prūsų valdžios. Tagi kapitulą sudarė tik Marijampolės ir Miroslavo bei Igliaukos vienuolynų atstovai. Kapituloje pirmininkavo generolo įgaliotas Matas Zielonka (+1801), buvęs generolo pavaduotojas (Vicarius Generalis). Provincijolu buvo išrinktas Miroslavo vienuolyno vyresnysis (praesidens) teologijos lektorius Florijonas Balcewicz (1759-1803) ir keturi jo patarėjai (Assistentes), be to vienuolynų vyresnieji. Kapituloje buvo aptarti begamieji reikalai apie provincijolo išlaikymą, apie bendrą provincijos kasą ir buvo paskirstytos visiems vienuoliams pareigos.

Provincijolas buvo galima išrinkti tik trejų metų laikotarpiui. Tad 1802 m. ,Prūsijos valdžiai leidus,vėl buvo sušaukta kapitula Miroslavo vienuolyne spalių 18 d. Čia provincijolu buvo išrinktas Marijampolės vienuolyno vyresnysis (Praesidens) Viktoras Wolągiewicz. Jis sekančioje 1805 metų kapituloje buvo perrinktas toms pačioms pareigoms.

Pirmoje tų trijų kapitulų tik vieni marijonų delegatai darė rinkimus ir tarėsi apie Vienuolijos reikalus. Antrajai kapitulai prašant leidimo,Prūsų valdžia paskyrė savo atstovą, apskrities tarėją, gyvenusį Kalvarijoje,Schumacherį. Jis ne tik kapituloje dalyvavo,bet ir pravedė rinkimus.[4]

Išrinktasis provincijolas turėjo būti Prūsų valdžios patvirtintas,ir tik tada galėjo pradėti eiti savo pareigas. Įdomus yra tasai patvirtinimas: "Fridrichas Wilhelmas, Dievo malone Prūsų karalius. Mūsų maloningą pasveikinimą (siunčiame). Pirmiausiai,gerbiamas,mielas,ištikimas,duodame Jums šiuo raštu žinoti: kad Jūsų išrinkimas kunigų Marijonų Ordino provincijolu trejiems metams,tai yra nuo 15 spalių 1799 iki 1802 metų yra Mūsų pripažintas,ir Jūs toje pareigoje šiuo raštu esate patvirtinti tuo pasitikėjimu,kad Jūs savo pareigas ko tiksliausiai atliksite, kad Jūs savo Ordino broliams girtinu pavyzdžiu šviesite,pagaliau kad Jūs dabartinei krašto valdžiai neatšaukiamai ištikimi ir atsidavę liksite. Maloningai Jums palankūs esame. Bialystoke, 13 gegužės dieną 1800 m. Jo Karališkosios Galybės Naujųjų Rytų Prūsų kariškai Ekonominė Kamera".[5]

Iš Prūsų provincijos kapitulų aktų matyti,koks skaičius buvo marijonų atskiruose vienuolynuose. Ir taip 1799 m. Marijampolėje (drauge su Igliauka) buvo 13 kunigų, 2 klierikai ir 3 broliai; Miroslavo vienuolyne - 11 kunigų, 2 klierikai ir 1 brolis; Korabiewo vienuolyne - 11 vienuolių, Gora Kalwarja vienuolyne 8 vienuoliai.[6]

Marijonų mokyklos

Marijonų 1786 metų Konstitucijoje yra įsakytas reikalas švietti liaudį,steigti mokyklas. Tai daryti marijonus vertė

ir kitos aplinkybės. Kai 1773 m. jėzuitų ordinas buvo panaikintas ir įkurta Edukacinė Komisija, Lenkijoje esantis nuncijus 1774.V.6 raštu įsakė visoms vienuolijoms,taigi ir marijonams,atsidėti vaikų mokymui,steigti mokyklas,kur nurodys Edukacinė Komisija. Mokyklas laikyti savo laiškais ragino ir Trakų (Vilniaus vyskupijos) sufraganas vysk.Juozapas Kazimieras Kossakowskis (1737-1794), įsteigęs marijonų vienuolynus Volpoje ir Jonavoje.

Užus Marijonų Vienuolijos generolas Raimundas Nowickis ir nuncijaus ~~raginimą~~ įsakymą ir vysk.Kossakowskio raginimą greitai įvykdė. Prie visų marijonų vienuolynų buvo įsteigtos liaudies vaikams mokyklose,kuriose daugiausia mokytojavo patys marijonai. Prie kai kurių vienuolynų tos mokyklos prašoko pradžios mokyklų programas. Pvz. 1777 m. marijonų įsteigta pradžios mokykla Miroslave, 1782 m. turėjusi virš 20 mokinių,savo programa jau viršyjo pradžios mokyklos kursą. Edukacinės Komisijos vizitatorius 1785 m. įsakė Merkinės dominikonų vidurinės mokyklos prefektui Jacek Samochwalowicz pranešti Miroslavo marijonams,kad jie gali laikyti tik pradžios mokyklą. O toje mokykloje dar ir 1789 m.,turėjusioje nemažai mokinių,buvo dėstoma lotynų kalba,skaičiavimas,skaitymas ir rašymas.[7]

Apie tą pat laiką įkurta mokykla ir prie Marijampolės vienuolyno,kuri greitai ėmė augti į vidurinę mokyklą tiek savo mokinių skaičiumi,tiek ir ~~programa~~ mokslo programa. Marijonų Vienuolijos generalinis vikaras Juozapas Mraas (valdęs Vienuoliją po generolo Stanislovo Mogien mirties 1789 m.) raštu iš Vilniaus praneša Vilniaus vyskupui Ignacui Massalskiui,kad gavęs iš Edukacinės Komisijos įspėjimą dėl Marijampolės mokyklos, tad praneša: Ta mokyklėlė toli nuo apygardos mokyklų ir beveik keturios mylios nuo Virbaliaus vienuolyno,nuo jos įkūrimo pradžios atdaryta buvo tik tam,kad išpildytų savo parapines pareigas,įtiktų dvarininkų geidavimams ir ~~xxxx~~ šviestų liaudį; dabar specialiai važiuojąs į Marijampolę,kad galėtų apie tą mokyklą

duoti pilnesnį pranešimą. Matyt marijonai ir čia didino savo mokyklos programą, nes kun. Maciejewski, Virbalius dominikonų mokyklos prefektas, 1792.XI.20 rašo Kauno apygardos rektoriui kun. Wieliczkai, kad marijonai Marijampolėje turėjo parapijos mokyklą, tačiau nuo 1791 m. pavasario pavertė ją lotyniška, padalino į klases ir turi daugiau kaip 100 mokinių su nuostoliu kaimyninėms, ypač Virbalio, mokykloms.[8]

Noras panaikinti Marijampolės aukštesniąją mokyklą nebuvo įvykdytas, nes 1795 m. Marijampolė pateko po Prūsijos valdžia ir toji mokykla gyvavo ir toliau. Iš pareigų paskirstymo, padaryto 1799 m. Prūsijos provincijos kapituloje matyti, kad Marijampolės marijonai tebelaiko lotyniškąją mokyklą, į kurią mokytojais paskirti: Norbertas Nytz (+1826) retorikos ir vokiečių kalbos mokytoju, klierikas teologas Edvardas Pakietur bibliotekos vedėju ir Adomas Rymowicz (1775-1845) dviejų klasių (infima ir gramatica) mokytoju. Tuo metu lotyniška mokykla buvo ir Miroslave, kuriai 1799 m. kapitula paskyrė infimos ir gramatikos klasių mokytoju klierikę teologą Julijoną Koryckį (+1828) ir Ignotą Zalewskį (+1818) bibliotekos vedėju.[9] (Čia iterpti pg. 5a)

Prūsijos provincijos kapitulų aktuose neminimas nei novicijatas, nei novicijai. Jų nebuvo dėl griežtų Prūsijos valdžios nuostatų apie vienuolių priėmimą. Yra žinoma, kad Prūsijos valdžia buvo labai suvaržiusi stojimą į vienuolyną. Kandidatas į vienuolyną pirmiausia turi išlaikyti prie tam tikros komisijos egzaminą, kurį kur jis yra švietiamas, tiksliau, atkalbinėjamas nuo vienuolyno minties. Jei tokį egzaminą išlaiko, neatsisakydamas noro stoti į vienuolyną, tai dar turi gauti specialų leidimą. Rodos, kad pagal šiuos nuostatus niekas negavo leidimo, ir todėl 1802 m. Prūsijos marijonų provincijoje jau nebuvo nei novicijų, nei klierikų.[10]

Kad po 1795 metų Rusijos valdžioje likusieji marijonų vienuolynai irgi turėjo tvarkytis savarankiškai, be ryšio su Austrijos teritorijoje esančiu Vienuolijos generolu, matyti iš to, kad ir

(nėra sakinio galo).

Marijampolės marijonų vienuolyno archyve buvusioje ranka rašytoje knygoje "Protocollum R.P.Andreae Katyll..." yra skyrius "Campus scholasticus", kur tarp kita yra prakalbų pradedant ar baigiant mokslo metus. Ten randama įdomi 1811 metų lotyniška prakalba,kuria mokiniai dėkoja atsilankiusiems į jų egzaminus svečiams.[10] Kitos panašios lotyniškos prakalbos yra iš 1817 metų. Jų pirmoje mokiniai prieš egzaminus kreipiasi į egzaminuose dalyvaujančius garbingus ir maloningus klausytojus,kad duotų paprastus, ne per sunkius klausimus. O antroje prakalboje po egzaminų dėkoja meilingiems svečiams už malonų dalyvavimą ir palankumą. Drauge atsiprašo,kad drebėdami stoję į egzaminus,ir drauge pasižada,jog ateityje būsią drąsesni ir uolesni.[11]

Po 1817 metų Marijampolės marijonų lotyniškoji mokykla greitai liovėsi gyvavusi. Lenkų karalystės valdžia nustatė mokykloms naują programą,su kuria marijonų mokyklų programos nesutiko ir todėl turėjo liautis gyvavę. Liko tik pradžios mokykla, o apie lotyniškąją jau nėra jokių žinių.

Be to Prūsijos valdžia stengėsi kenkti vienuolynams,įnešant į juos suirutę: valdžia pagarsino,kad norintiems pasitraukti iš vienuolyno,ji išrūpinsianti iš popiežiaus paliuosavimą nuo apžadų. Toks ardantis pažadas davė blogų vaisių. Silpnesnės dvasios marijonai,pasinaudojo ta lengvata ir paliko vienuolyną. Prūsijos marijonų provincijolas Viktoras Wołongiewicz ir vėliau generolas Tadas Bialowieski savo aplinkraščiuose skundėsi,kad marijonų skaičius sumažėjęs. Pvz. 1802 m. Marijampolės vienuolyne buvo 15 marijonų kunigų, Miroslavo vienuolyne - 11, Prūsams pasitraukus 1809 m. Marijampolės vienuolyne buvo tik 12 ir Miroslavo - 6 vienuoliai.[13]

Kad po 1795 metų Rusijos valdžioje likusieji marijonų vienuolynai irgi turėjo tvarkytis savarankiškai,be ryšio su Austrijos teritorijoje esančiu generolu ir Prūsijos teritorijoje esančiais vienuolynais,matyti iš to,kad ir jie susiorganizavo į atskirą Rusijos provinciją,kuriai priklausė Berezdovo,Rasnos ir Volpos vienuolynai. Jie 1797 m. sušaukė kapitumą ir išsirinko provincijolą bei jo asistentus. Tai matyti iš prieš karą Vilniaus universiteto bibliotekoje buvusio dokumento: Acta Capituli Provincialis Congregationis Marianae 1797-1844.[14] Kiek tų kapitulų buvo,dar nėra ištirta. Lygiai ir Rusijos provincijos provinciolų žinomas tik vienas."Mirusiųjų Sąraše"(Album Mortuorum) yra įrašyta,jog 1814 m. balandžio 8 d. Berezdowo vienuolyne mirė "Praesidens actualis Adamus Matulewicz Conventus Berezdoviensis, Examinator Dioecesanus et Superior Provinciae Russicae".[15] Rusijos imperijos ribose esantieji marijonai,negalėdami susirišti su Lenkų karalystėje esančiai vienuolynais,savo atskirą provinciją išlaikė bent iki 1832 metų,kada, uždarius Berezdowo ir Volpos vienulynus,pasiliko tik vienintelis Rasnoje.

Marijonai Varšuvos kunigakštystėje ir Lenkų karalystėje

Politiniai įvykiai, didžiųjų valstybių,1795 m. pasidalinusių Lenkijos-Lietuvos valstybę,savitarpio santykiai palie-

tė ir Marijonų Vienuolijos gyvenimą. Prancūzija 1806 m. pradėjo karą su Prūsija. Sekančiais metais Napoleonas I nugalėjo Prūsiją ir jos sąjungininkę Rusiją. Sudarant vadinamą Tilžės taiką (1807.VI.25) iš Napoleono užimtų Didžiosios Lenkijos, Mozūrų, Plocko, Bydgoščė, Chelmo žemių ir 1795 m. Prūsijai tekusios Lenkijos-Lietuvos dalies buvo sudaryta Varšuvos kunigaikštija, paveldimai pavesta Saksonijos karaliui. Prie jos 1809 m. Napoleonui nugalėjus Austriją, buvo prijungta ir Galicijos dalis. su marijonų Skorzec ir Gozlin vienuolynais. Naujoje Varšuvos kunigaikštystėje, kurioje dabar buvo visi marijonų vienuolynai (išskyrus tuos, kurie liko Rusijoje, marijonų padėtis nedaug pasikeitė. Priėmimas kandidatų į vienuolynus liko toks pat, koks buvo po Prūsų valdžia: kandidatas į vienuolyną turi specialei valdžios komisijai pareikšti priežastis, dėl kurių nori būti vienuoliu, išklausyti pastabų, kreipiančių kandidato valią nuo stojimo į vienuolyną. Bet Varšuvos kunigaikštis, Saksonijos karalius Fridrichas Augustas 1811 m. gegužės 23 d. savo dekretu tą įsakymą suminkštino tiek, kad komisija kandidatui neturi daryti pastabų, o tik patirti, ar jis laisva valia renkasi vienuolinį gyvenimą. Kandidatas į vienuolyną gali būti priimtas tik gavęs komisijos leidimą.

Dėl tokių varžymų, kandidatų skaičius į marijonų vienuolynus labai sumažėjo. Pvz. 1808 m. Marijampolės vienuolyne nėra nei novicijų, nei klierikų. Miroslavo vienuolyne tik du klierikai. Bet jau 1812 m. Marijampolėje yra vienas klierikas. Varšuvos valdžia buvo įsakiusi, kad vyskupai keturis kartus per metus praneštų apie kiekvieno vienuolyno narių skaičių ir asmenų atmainas vienuolynuose. Iš tų pranešimų žinoma, kad Marijampolėje 1808 metais buvo 12 kunigų, o Miroslavo vienuolyne 6 kunigai ir 1 brolis; 1812 m. Marijampolėje buvo 11 kunigų, 1 brolis ir 1 klierikas, o Miroslavo vienuolyne 6 kunigai, 1 brolis, gi klierikai išsiųsti į Gora Kalwarja vienuolyną.[16]

Galutinai nugalėjus Napoleoną I, Vienos kongrese iš Lenkijos žemių ir vakarinės Lietuvos dalies, vadinamos Užnemune, buvo sudaryta Lenkijos karalystė ir pavesta valdyti Rusijos carui Aleksandrui I (1801-1825). Marijonai iš tų visų politinių pasikeitimų laimėjo tik tiek, kad iustrijos valdžioje buvusieji Skórzec ir Gozlin vienuolynai, su ten pasilikusiu Vienuolijos generolu Tadu Bialowieskiu susijungė su kitais vienuolynais. Pranyko ir Prūsijos Provincija, nes vienuolynai vėl galėjo tvarkytis pagal savo Konstituciją. Bet nuo dabar Marijonų Vienuolijos likimas priklausė išimtinai nuo Lenkų/ karalystės likimo.

Nors Lenkijos karalystė, valdoma Rusijos caro, savo gyvavimo pradžioje panaikino kai kuriuos vienuolynus, pasiimdama jų žemę ir turtus, tačiau marijonų nelietė. Po visų audrų atėjo ramesni laikai. Marijonai galėjo ramiai veikti, plėtotis ar bent atitaisyti tas žaizdas, kurias neramūs laikai buvo padarę.

Pirmiausia iškilo reikalas sudaryti vyriausią Vienuolijos valdžią pagal Konstitucijos nuostatus. Reikėjo sušaukti visos Vienuolijos kapitulą, kuri nuo 1793 metų jau nebuvo galima sušaukti, išrinkti Vienuolijos vadovybę ir aptarti kitus klausimus, padaryti reikiamus sprendimus.

Bet čia iškilo juridinis klausimas. Popiežiaus Pijaus VI 1786 m. aprobuotoje pataisytoje Marijonų Vienuolijos Konstitucijoje (caput IX) pasakyta, kad kapitulos teisėtam pravedimui reikalinga prašyti Šv. Sosto arba nuncijaus, kad paskirtų kapitulai vadovauti kurį nors "praelatum saecularem vel regularem in dignitate ecclesiastica constitutum", kas jis pravestų naujo generolo rinkimus, paskelbtų juos teisėtais ir pirmininkautų kapitulos posėdžiams.[17]

Kai 1785 m. Marijonų Vienuolija savo protektorių kard. xxxxxxx Henriką Stuart' Yorko kunigaikštį ~~de York~~, sekančioms Marijonų kapituloms, pats negalėdamas jose dalyvauti, įgaliodavo Varšuvoje esantį nuncijų, o tas subdeleguodavo kurį nors Lenkijos vyskupą. Bet kardinolas protekto-

torius Yorko kunigaikštis Henrikas Stuart jau buvo 1807 m.miręs. Nuo 1795 metų Lenkijoje nuncijaus jau nebuvo, marijonai ano meto tvarka savo reikalais į Romą turėdavo kreiptis per vietos nuncijų. Dabar vienintelis marijonams susisiekti su Šv.Sostu kelias buvo per Viennos (Austrijoje) nuncijatūrą. Tad rengiantis šaukti Marijonų Vienuolijos kapitulą, Marijonų generolas Tadas Bialowieski 1823 m.balandžio 14 d.kreipiasi Per Viennos nuncijų į Vyskupų ir Vienuolių Kongregaciją Romoje su prašymu: kadangi baigiasi jo generolavimo šešmetis (nėra daviniu,kad kapitula būtų buvusi sušaukta 1817 m.),o pagal Konstitucijas reikia prašyti arba Šv.Sosto,arba nuncijaus,kad paskirtų kapitulos pirmininką,gi tuo tarpu Lenkijoje nuncijaus, nėra,kardinolas protektorius yra miręs,tad maldaujama Vyskupų ir Vienuolių Kongregacija,kad ji paskirtų kapitulos pirmininką rinkimams pravesti ir posėdžiams pirmininkauti. Pasiūloma ir kandidatas: Varšuvos katedros kanauninkas Florijonas Buyno,arba Bresto kanauninkas Ignotas Jastrębski.[18]

Šv.Sosto dekretas,duotas 1823 m.birželio 12 d. Viennos nuncijatūroje buvo gautas rugsėjo 4 d.,o marijonus pasiekė tik prieš pat kapitulą. Vyskupų ir Vienuolių Kongregacija kapitulos pirmininku skiria Varšuvos arkivyskupą. Jam paveda pravesti Marijonų Vienuolijos generolo rinkimus ir išrinktąjį pristatyti Šv.Sosto patvirtinimui.

Bet čia atsirado nauja kliūtis. 1823 m. rugpiūčio mėn. 20 d. mirė popiežius Pijus VII,o to pat mėnesio 27 d. mirė ir Varšuvos arkivyskupas. Kapitulos atšaukti jau nebuvo galima. Ji įvyko Skorzec vienuolyne 1823 m. rugsėjo 29 d. Joje Vienuolijos generolu vėl išrinktas Tadas Bialowieskis.

Kapitula jautė,kad ji buvo sušaukta,rinkimai padaryti prasilenkus su Šv.Sosto dekretu iš 1823 m. birželio 12 d. Todėl tuojau po įvykusių Vienuolijos vadovybės rinkimų, kapitulos nariai pasiuntė popiežiui prašymą patvirtinti padarytuosius rinkimus ir sprendimus.[19] Viennos nuncijus arkiv.Jonas

Muzi marijonų prašymą parėmė[20] ir prašytas generolo išrinkimas bei kapitulos nutarimai buvo Romoje patvirtinti.

Tačiau baigiantis Vienuolijos vadovybės šešerių metų terminui, kai reikėjo 1829 m. rudenį sušaukti kapitulą naujiems rinkimams, iškilo vėl ta pati problema: kas turi būti kapitulos pirmininku. Vienuolijos generolas Tabas Bialowieskis vėl kreipėsi į Šv.Sostą prašydamas kapitulos pirmininku paskirti Varšuvos arkivyskupijos tribunolo Iudicem Surrogatum, S.Th.D. Adamum Paszkowicz su teise, jei pats kapituloje dalyvauti negalėtų, paskirti savo vietoje kitą asmenį. Bet kadangi, kaip patirtis rodo, kartais reikalai susipainioja, tad prašoma, kad kapitulos nariai galėtų eventualiai iš savo tarpo išsirinkti kapitulos pirmininką.[21] Generolo prašymą parėmė Romoje esantis Rusijos ir Lenkų karalystės atstovas Gagarin bei minėtas į kapitulos pirmininkus Ad.Paszkowicz. Į tuos prašymus yra gautas popiežiaus vardu tos atsakymas, pasiųstas A.Paszkowicziui: "Tėvas Generolas sušaukia kapitulą ir Tėvai, kapitulos nariai, išsirenka kapitulos pirmininką pagal Ordino Statutus ir visa praveda, kas generalinėje kapituloje yra reikalinga pravesti. 1829 m. gruodžio 11 d.[22]

Minimą 1829 metų kapitula turėjo įvykti rugsėjo mėn. Ar marijonai laukė iš Romos atsakymo, ar privačiais keliais sužinojį Romos sprendimą, sušaukė kapitulą ir joje išrinko vadovybę, nėra tikrų žinių. Greičiausiai, pasinaudodami ankstesnės kapitulos patirtimi, patys sau išsirinko pirmininką. Kapitulo-je generolu buvo išrinktas Placidas Czubernatowicz (1763-1835). Matyt ir jis judino Romoje kapitulos pirmininko paskyrimo ar išsirinkimo klausimą, nes 1833 m. birželio 9 d. gautas Šv.Sosto dekretas, leidžiąs marijonams savo kapitulose išsirinkti pirmininką iš kapitulos narių tarpo.[23] P.Czubernatowicz buvo paskutinis Marijonų Vienuolijis generalinis prokuratorius, gyvęnęs Romoje. Jam, turinčiam Romos Kūrijoje patyrimo, nesunku buvo gauti minimas dekretas dėl kapitulos pirmininko išsirinkimo.

Visi tie marijonų vadovybės žygiai rodo,kaip jie net nepaprastai sunkiose aplinkybėse stengėsi įvarkytis savo Konstitucijų ribose,reikalui esant kreipdamiesi į Šv.Sostą reikiamų dispensų ir leidimų gauti.

Lenkų karalystėje,sudarytoje 1815 m. ir pavestoje Rusijos carui,marijonai stengėsi ne tik sutvarkyti vidaus gyvenimą,bet ir išorinį,medžiaginį. Marijonų vienuolynų steigėjai ir geradariai visur pastatė marijonams medines bažnyčias ir tokius pat vienuolynus. Ano meto sąlygose dažni gaisrai juos sunaikindavo. Todėl vienoje marijonų Kapituloje buvo nutarta nepriimti fundacijų su mediniais pastatais ir ateityje statyti tik mūro bažnyčias ir vienuolynus pagal generolo pateiktą planą.

Šio nutarimo laikantis,kai 1809.IX.5 Marijampolėje sudegė fundatorės grafienės Butlerienės statyta medinė bažnyčia,marijonai pastatė didelę mūrinę 1818-1823 m.,kainavusią 37.785 zlotus. Vienuolijos generolas T.Bialowieskis davė jai planą ir pats pašventino kertinį akmenį.[24]

Miroslave 1835.V.31 perkūnas įtrenkė ir sudegino medinę 1763 m. fundatorių Antano ir Teresės Važinskų statytą bažnyčią. Ten marijonai Lenkų karalystės ir parapijiečių lėšomis 1844-47 m. pastatė naują mūrinę bažnyčią,kainavusią 75.000 rublių.[25]

Puszcza Korabiewska mūro vienuolynas yra pastatytas 1834 m.

Igliaukoje mūro vienuolynas buvo pastatytas ~~1853~~ generolo Jurgio Naruszewicziaus (gen.1847-53),kuris ten pasirinko savo buveinę. Tuo metu su juo Igliaukos vienuolyne gyveno 5 marijonai.[26]

Taip marijonai ruošėsi ateičiai,sudarydami patogesnės sąlygas tiek savo pastoracijai,tiek ir vienuoliniam gyvenimui.

1831 metų sukilimo pasekmės

Politiniai neramumai ir audros paprastai neaplenkia nė Bažnyčios gyvenimo.Tokiais atvejais dažnai tenka nukentėti pirmoje vietoje vienuolynams ir vienuoliams.

Kai 1830 m. liepos mėn. Prancūzijoje kilo revoliucija,kai

tų pat metų rugpiūčio mėn.sukilo Belgija ir atsiskyrė nuo Niderlandų,visose vakarų Europos valstybėse prasidėjo bruzdėjimai. Ir Lenkijoje ir Lietuvoje taip pat kilo viltis išsilaisvinti iš Rusijos valdžios ir atgauti senąsias prie Rusijos prijungtas Lenkijos-Lietuvos žemes.

Taigi 1831 metų sukilimas vyko laisvės ir krašto nepriklausomybės šūkiu. Šalia ponų bei valstiečių ir dvasiškija buvo palanki tiems siekimams. Bet rusams turintiems daug didesnę ginklo persvarą,sukilimas buvo numalšintas ir tuojau pasirodė jo padariniai: Lenkijos autonominė karalystė buvo panaikinta,kraštas nuteriotas,daug žmonių žuvo sukilimo maišatyje,dar daugiau buvo ištremta į Rusijos gilumą.

Nukentėjo taip pat bažnyčios ir vienuolynai,nes dvasiškiai kai kur aktyviai buvo prisidėję prie sukilėlių,ar bent jiems simpatizavo,juos rėmė.

Rusų valdžia,numalšinusi sukilimą,nusikaltusius kunigus ir vienuolius ištrėmė į Rusiją,o vienuolynus,kaip "maištininkų židinius" uždarė. Caro Mikalojaus I 1832 m.vasario mėn.ukazu Rusijoje buvo uždaryta 202 vienuolynai; liko tik 89.[27] Tada buvo uždaryti ir marijonų Berezdowo ir, rodos, Volpos vienuolynai. Paliktas Rusijoje tik vienas marijonų Rasnos vienuolynas, į kurį sugabenti uždarytųjų vienuolynų nariai.

Be to caro ukazais - 1843.XI.17 buvo apsunkinas naujokų į vienuolyną priėmimas: į novicijatą galima priimti tik 24 metų amžiaus,o įžadus daryti tik sulaukus 30 metų, o 1844.IV.11 ukazu uždrausta mokyti vienuolius savo vienuolynuose.[28] Paliktieji vienuolynai pavesti vietos vyskupų valdžiai ir priežiūrai,generolų valdžia panaikinta. Prie tokių ukazų prisitaikydamas marijonų Rasnos vienuolynas,nors ir atskirtas nuo esančių Lenkų karalystėje, dar gyvavo iki 1864 metų.

Visa ta Rusijos valdžios vienuolynų naikinimo ir varžymo politika nebuvo visuotinai taikoma Lenkų karalystės ribose esantiems vienuolynams. Nukentėjo tik pavieniai asmenys,prisidėję

prie sukilimo. Pro marijonus, buvusius Lenkų karalystės ribose, 1831 m. sukilimo audra praėjo juos beveik nepalietusi.

Tačiau Lenkų karalystės valdžia, tikriau Vidaus ir Dvasinių reikalų Valdančioji Komisija (Kommisya Rządowa Spraw Wewnętrzych i Duchownych), vėliau pasivadinusi Tikybų ir viešojo Švietimo Valdančioji Komisija (Kommisya Rządowa Wyznan Religijnich i Oświecenia Publicznego), ypač po 1831 metų, labai seke ir kontroliavo vienuolynų ir vienuolių gyvenimą bei veiklą. Jau savo valdymo pradžioje toji Komisija surašė visus vienuolynų turtus, didesnes beneficijas konfiskuodama. Tai karojo ir vėliau ne vieną kartą. Vyskupai, kurių vyskupijose buvo vienuoliai, turėjo kasmet pranešinėti Komisijai apie vienuolių skaičių vienuolynuose, jų pavardes ir pareigas. Be Komisijos leidimo vienuoliai negalėjo sušaukti kapitulos, parinkti ar pakeisti vienuolynų viršininkus ir kitus pareigūnus. Išrinktieji pareigas galėdavo eiti tik Komisijai davus sutikimą. Kartais valdžia pareikalaudavo, kad vienuolis būtų atleistas iš pareigų ar perkeltas į kitą vienuolyną, remdamasi vietos policijos pranešimais.

Po 1831 metų marijonų jau ir taip neturtingi vienuolynai atsidūrė dar sunkesnėje medžiaginėje padėtyje. Kai kurie dvarai, kurie fundatorių valia turėjo mokėti vienuolynams išlaikyti tam tikras sumas, pateko į kitas rankas, arba fundatorių įpėdiniai savo pirmatakų padarytų užrašų nenorėjo vykdyti. Valdančioji Komisija į kurią būdavo kreipiamasi ieškant pagalbos, nepadėdavo ir marijonai bylas pralošdavo. Kai kurie vienuolynai atsidūrė tikrai sunkioje padėtyje. Pvz. Miroslavo vienuolyno prezidentas (viršininkas), kaip ~~Radzimex~~ Seinų vyskupas 1827.XI.21 pranešė Vald. Komisijai, prašydamas susirūpinti jo išlaikymu, nes jis yra labai ~~tokioje~~ skurdžioje padėtyje, ~~kadx~~ Julijonas Koryckis yra priverstas sumažinti to vienuolyno vienuolių skaičių.[29])

~~Generolo Stanislovo Perzyckio audringas valdymas~~

Generolo Stanislovo Pôrzyckio audringas valdymas

Marijonų Vienuolijos generolui Placidui Czubernatowicziui baigus savo šešerių metų kadenciją, 1835 m. kapituloje generolu buvo išrinktas Stanislovas Pôrzyckis (1783-1863). Jis nuo 1815 metų buvo Skôrzec vienuolyno prezidentu. Kai 1822 m. valdžia įsteigė Skôrzec gminą, jo vaitu buvo paskirtas Pôrzyckis. Jau būdamas Vienuolijos generolu, 1842-44 metais buvo drauge ir Skôrzec vienuolyno prezidentu. Iš jo gyvenimo įvykių matyti, kad tai buta stiprios valios, didelės energijos ir griežtos rankos asmenybės, gerai žinojusios kanonų ir civilinę teisę. Jis bandė griežtomis priemonėmis tvarkyti vidaus gyvenimą ir kovoti su neteisingais bažnytinės ir civilinės valdžios reikalavimais. Dėl to jam teko susikirsti tiek su dvasine, tiek ir su civiline valdžia.

1839 metais Marijampolės vienuolyno prezidentu ir parapijos klebonu buvo paskirtas Vincentas Gavėnas (Gawien) (1804-1885). Seinų arba-Augustavo vyskupas Paulius Straszynskis (1784-1847, vysk. 1837-1847) pareikalavo, kad naujasis klebonas Gavėnas, kaip ir kiti jaunieji marijonų kunigai, norintieji užimti pastoracines pareigas, kuri prie vyskupo paskirtos komisijos išlaikyti egzaminus. Tuo metu Marijampolės vienuolyne buvęs generolas Pôrzyckis griežtai pasipriešino vyskupo reikalavimui ir pareiškė, kad marijonai, baigę teologijos mokslus yra savų viršininkų egzaminuojami ir aprobuojami kunigiškoms pareigoms. Be to, marijonai turi egzempcijos teisę ir todėl vyskupo reikalavimai jų neliečia.

Vysk. Straszynskis nenusileido. Jis atsiuntė į Marijampolę savo delegatą, kuris sekmadienį iš sakyklos paskelbė žmonėms, kad klebonas yra už neklusnumą suspenduotas, o jei bandytų laikyti pamaldas, bažnyčiai yra metamas interdiktas. Vos paskelbus tokį vyskupo sprendimą, klebonas Gavėnas išėjo prie altoriaus Sumos giedoti... Vyskupas tada kreipėsi į civilinę valdžią, kad padėtų suvaldyti neklusnius generolą Pôrzyckį ir kleboną Gavėną

Kad Jums nereiktų versti, pridedu originalų lenkišką tekstą:

"Przez całe życie nie ubiegałem się o ~~xxxxx~~ urzędy, powierzone wiernie wypełniałem obowiązki, z bojaźnią sumienną: ... i w najmniejszym punkcie ich nie splanić, za najmniejszem dowiedzeniem się o nieukontentowaniu Władzy z mego urzędowani, natychmiast takowe składałem, jak to dawniej uczyniłem po razy dwa w rzeczniu się urzędu Prezydenta, równie jak i teraz dowiedziawszy się z boku prywatnie, iż wolą jest Rządu, abym nie zostawał na urzędzie przez Zakon na mnie włożonym... bez żadnego tłomaczenia się dobrowolnie zrezygnowałem".

Jei mano vertimas netikslus, labai prašau pakoreguoti, pataisyti.

[signature]

Tuodu, nenorėdami patekti į policijos rankas, naktį slapta pabėgo iš Marijampolės ir nuvyko į Skórzeco vienuolyną, kur Seinų vyskupo bausmės jų nesiekė (Šios keistos bylos aktai prieš karą buvo Marijampolės vienuolyno archyve).

Buvo ir kitų priežasčių, dėl kurių civilinė valdžia 1844 m. privertė generolą Pórzyckį atsisakyti generolo pareigų. Jis Skórzec vienuolyno liko tik prezidentu., bet valdžia ir toliau nedavė jam ramybės. Kai valdžia uždėjo bažnyčioms ir vienuolynams vadinamą dešimtinės mokestį, Pórzyckis atsakė: Tiek kanonų teisė, tiek pop. Grigaliaus Konstitucija "Consueverunt" § 18 baudžia ekskomunika tuos, kurie neteisingai reikalauja dešimtinės".[30]

Pórzyckis tardomas dėl Niwiski parapijos dešimtinės nemokėjimo, tardomas 1846.I.12/24 pareiškė: "Visą savo gyvenimą nesiekiau pareigų, man pavestąsias ištikimai, pagal savo sąžinę, vykdžiau... ir mažiausiame dalyke jų nepažeisdamas nedaviau nė mažiausio pagrindo, kad Valdžia būtų nepatenkinta mano valdymu. Tačiau taip reikalai susidėjo, kad jau seniau porą kartų patyriau, jog turiu atsisakyti prezidento pareigų; lygiai ir dabar, sužinojęs iš privačių šaltinių Valdžios valią, kad nepasilikčiau man Vienuolijos uždėtose pareigose... be jokio pasiaiškinimo, laisvai jų atsisakau".[31]

Tai buvo ne "laisvas" atsisakymas, o priverstas atstatymas iš Skórzec vienuolyno prezidento pareigų. Bet to dar neužteko. Tai s pačiais 1846 metais Pórzyckis buvo ištremtas ir uždarytas Brusilovo vienuolyne, Kijevo gub., iš kur jam 1856 metų gale buvo leista grįžti į Lenkiją (į Skórzec atvyko 1857.I.4) su sąlyga, kad turi teisės gyventi tik Skórzec vienuolyne be teisės užimti bet kokias hierarchines pareigas.[32] Valdžia netgi neleido jam, kaip buvusiam generolui, dalyvauti 1859 metų kapituloje.

Pórzyckis mirė Skórzec vienuolyne 1863.V.18. "Mirusiųjų Saraše" (Album Mortuorum) jis pavadintas "Pater Ordinis Emeritissimus".

Podlachijos vyskupo pranešime valdžiai apie vienuolius, 1857 m. esančius jo vyskupijoje, yra pastaba, kad Pŏrzyckis atvyko į Skŏrzec vienuolyną "iš Rusijos". Tokia pat pastaba yra prie Antonino Jastrębskio pavardės, grįžusio į Gozlino vienuolyną irgi "iš Rusijos". Už ką ir kaip ilgai Jastrębskis buvo ištremtas į Rusija nėra žinių.[33]

Generolo Pŏrzyckio uolumą ir rūpestį Vienuolijos gerove rodo jo žygiai Romoje, per Viennos nuncijų pasiųsti popiežiui prašymai. Jau be aukščiau minėto Šv.Sosto leidimo, gauto 1837. VI.9 Marijonų kapitulose išsirinkti pirmininką iš savo narių tarpo, 1841.VII.30 suteiktas ~~leidimas~~ marijonams leidimas savo kapitulose parinkti kiekvienoje vyskupijoje iš aukštesniojo tos vyskupijos rango dvasiškių teisėją spręsti kilusiems vienuolių tarpe kivirčams, kada reikalas nepavyksta išspręsti savo tarpe taikiu būdu. Tuo reikalu generolas Pŏrzyckis dar 1837.IX.16 per Viennos nuncijų pasiuntė popiežiui prašymą,[34] bet atsakymo negauta. Reikalas pasidarė dar aktualesnis, kai iškilo generolo ginčas su Seinų vyskupu. Reikėjo aukštesnės instancijos ginčui išspręsti. Tada Vienuolijos generalinis prokuratorius Jonas Dziewulskis generolo vardu 1841.IV.12 prašymą pakartojo. Prašymą gražiu savo laišku parėmė Viennos nuncijus L.Altieri ir pop. Grigalius XVI prašytą malonę suteikė dešimčiai metų.[35]

Buvo ir kitų reikalų, kuriais reikėjo kreiptis į Romą. Mirus Marijonų Vienuolijos Protektoriui kard.Henrikui Stuart de York nebuvo tuojau paskirto kito. Tad tas pats J.Dziewulskis, kuris tuo metu, kaip kunigaikštienės Czartoryska kapelionas (nuo 1823 m.), gyveno Vienoje,[36] generolo pavedimu, per Vienos nuncijų įteikė Šv.Sostui ir keletą kitų prašymų. Generolas Pŏrzycki rašo J.Dziewulskiui į Vieną, kad dar 1838 m. jis per valdžios kanceliariją pasiuntęs kelis prašymus į Romą, bet negavęs jokio atsakymo, nežino, ar jie dingo, ar esanti kita priežastis. Todėl dabar, atsiradus patogiai progai, siunčia net 5 prašymus. Jų tarpe, prašymas paskirti Marijonų Vienuolijai nau-

ją kardinolą Protektorių,[37] aprobuoti marijonams atskirą savą Directorium arba liturginį kalendorių, leisti įsivesti į minimą Directorium kai kurias naujas šventės,o kitas pakelti į aukštesnį liturginį laipsnį.

Šv.Sostas nėra greitas suteikti įvairių malonių ir privilegijų. Kadangi Marijonų Vienuolija tuo laiku neturėjo Romoje savo Prokuratoriaus,kuris prie prašymo galėtų suteikti reikiamų paaiškinimų,pati Vienuolija Romoje mažai buvo žinoma,tai Šv.Sostas paprašydavo Vienos nuncijų suteikti papildomų žinių tiek apie pačią Vienuoliją,tiek ir apie prašymų reikalingumą. Vyko tuo reikalu ilgas susirašinėjimas tarp Romos,Vienos ir Marijonų centro Lenkijoje. Nuncijus prašomų žinių teiraudavosi pas marijonus ir jas perduodavo į Romą. Visa tai vyko 1841 m.

Trumpą Vienuolijos istoriją ir esamą padėtį Vienos nuncijui suteikė J.Dziewulskis,o apie liturginio bendro,atskiro nuo vyskupijų,kelendoriaus reikalą ir kai kurių švenčių įvedimą plačia reliacija davė Juozapas Ostuszewskis (1798-1848) generolo patarėjas (assistens generalis).[38] Bendro savojo kalendoriaus reikalas taip motyvuojamas,kad Vienuolijos namai yra keliose (Varšuvos,Podlachijos,Seinų ir Vilniaus)vyskupijose,tad marijonams laikytis vyskupijų kalendorių nėra įmanoma,be to "ne personae transeuntes de una Domo in alteram,habeant rationem excusationis a choro communi,etiam ipse Visitator Generalis".

Dėl švenčių Vienuolijos generolas Pörzyrkis savo rašte mini,kad dar 1835 m.prašęs Šv.Sosto leisti Marijos Nekalto Prasidėjimo šventę švęsti aukštesniu laipsniu,o palaimintos Joanos Valois (Marijos dešimties dorybių regulos autorė) šventę su oktava. Tačiau dėl Marijos Nekalto Prasidėjimo šventės gautas neigiamas atsakymas,o dėl pal.Joanos atsakyta: "celebrandum esse secundum antiquam concessionem",kurios Vienuolija niekad nebuvo turėjusi. Tad dabar Generolas prašymą pakartoja ir prideda naują šventę: Decem Virtutum B.M.V. O kitas prašo leisti aukštesnio laipsnio ritu: šv.Mykolo,nes tai titulas pirmosios

Marijonų bažnyčios Korabiewe; šv.Juozapo Kalasankcijaus - nes jo įkurtoje Pijarų vienuolijoje kurį laiką buvo Marijonų Steigėjas.[39]

Vienos nuncijus L.Altieri,siųsdamas Romai papildomas davinius,gražiai atsiliepia apie Marijonų Vienuoliją ir jos prašymus rekomenduoja Šv.Sosto palankiam sprendimui. Sakosi visų tų prašymų įteikėją J.Dziewulskį pažįstąs asmeniškai,matęs jo ~~turim~~ turimus savojo generolo įgaliojimus. "Esu informuotas - rašo nuncijus,- kad ši Vienuolija gyvuoja Lenkijoje su dideliu pasigėrėjimu ir katalikų dvasine nauda, o svarbiausia,kad,ypač dabartinėse liūdnose aplinkybėse,ji turi specialaus palankumo, tikriau sakant,didesnės tolerancijos iš valdžios pusės,dėl ko gali laisviau gera daryti negu kitos vienuolijos,jau suvaržytos ar padarytos beveiksmėmis. Verta tad,kad šios Vienuolijos prašymai rastų atgarsio Šv.Tėvo širdyje. Palengvinant marijonams užlaikyti savo regulas,bus labiau sustiprinta drausmė,kuri viena gali išlaikyti ją sunkenybėse,kurias sudaro Rusų valdžia. Manau,kad nėra reikalo nė priminti,jog visa tai turi būti laikoma paslaptyje,kad apsaugojus minimus vienuolius nuo bausmių,~~kurri~~ kurių jie susilauktų,jei valdžia sužinotų,jog jie yra padarę šiuos žygius".[40]

Ši nuncijaus pastaba - laikyti paslaptį,nebuvo be pagrindo. Valdžios parėdymai draudė dvasiškiams ir vienuoliams tiesioginiai susisiekti su Šv.Sostu. Visi raštai į Romą turėjo eiti per Valdančiąją Komisiją. Kaip matome, Marijonų Vienuolijos generolas,ieškojo kito kelio susisiekti su Roma. Tas neliko nežinoma valdžiai,ir todėl generolo Pörzyckio nušalinimas nuo generolo pareigų ir ištrėmimas bene bus svarbiausioji priežastis - slapti ryšiai su Roma.

Jaunų marijonų mokslinimas

Dar Vienuolijos generolo Raimundo Nowickio laikais, XVIII amžiaus antroje pusėje,marijonai turėjo du noviciatu: Korabiewo ir Marijampolės vienuolynuose. Pastarajame novicijatą įsteig-

ti leidimas gautas iš Romos dar 1754.XIII.5. Filosofijos studijos būdavo didesniuose vienuolynuose (Marijampolėje, Skôrzec), o teologijos studijos Rasnoje. Kapitulose šalia kitų pareigų buvo skiriami ir filosofijos bei teologijos profesoriai, vadinami lektoriais.

Lankų Karalystės laikais (nuo 1815 m.) po visų audrų marijonai pradėjo vėl atsigauti: galėjo priimti naujokus ir mokyti savo klierikus. Iš kapitulų aktų matyti, kuriame vienuolyne yra paskiriami lektoriai - ten buvo mokomi ir klierikai. Tai daugiausia buvo Skôrzeco, ir Marijampolės ~~vienuolynuose~~ ir Miroslavo vienuolynuose. Pvz. 1835 m. Marijampolėje yra du lektoriai ir 3 klierikai; 1844 m. irgi du letoriai ir 4 klierikai; 1850 m. du letoriai ir taip pat 4 klierikai.[41] Skôrzec vienuolyno buvo novicijatas ir filosofijos bei teologijos studijos. Taip 1836 m. Skôrzec vienuolyne yra du lektoriai, 2 subdiakonai ir 4 novicijai; 1845 m. 2 klierikai ir 3 novicijai; 1852 m. 1 diakonas, 1 subdiakonas ir 2 klierikai; 1853-54 m. 3 subdiakonai, 1 diakonas ir 3 novicijai; 1855 m. 2 klierikai ir 3 novicijai.

1856 m. tarpinėje kapituloje (Capitulum Intermedium), sušauktoje Miroslavo vienuolyne, nutarta, kad ateityje bus tik vienas bendras novicijatas Skôrzece, o filosofijos ir teologijos studijos Marijampolėje. Iš tiesų tai pačiais 1856 m. Marijampolėje jau buvo du letoriai ir 11 klierikų, o 1857 m. Skôrzece 4 novicijai. Tačiau šis nutarimas nebuvo pilnai įgyvendintas, nes vėlesniais metais ir novicijų ir klierikų yra ir Marijampolės, ir Skôrzeco vienuolynuose. Pvz. 1862 m. tarpinė kapitula mini, kad Marijampolėje yra 1 lektorius ir keli klierikai; Tais pat metais Skôrzec vienuolyne yra ne tik novicijatas, bet ir 3 lektoriai ir 5 klierikai.[42]

Mokant klierikus pas save, marijonams reikėjo rūpintis, kad visada turėtų išmokslintų lektorių. Antroje XVIII a. pusėje lektoriais buvo daugiausia bohemai, baigę mokslą Pragos universite-

tete,ir jų išmokslinti mokiniai. Kai Lenkų karalystėje buvo atgaivinas marijonų klierikų mokymas,reikėjo rūpintis gerai paruošti lektorius. Jų ruošimas buvo nukreiptas į Varšuvos aukštąsias mokyklas.

Lenkų karalystėje Varšuvoje buvo įkurtas universitetas su teologijos fakultetu. Jame studijavo ir marijonai,būsimieji lektoriai. Pagal 1829 m. kapitulos nutarimus,Varšuvos universitetan pasiųstas iš Skórzec A.Jastrębskis, iš Marijampolės Jon. Stankiewicz (1800-1853), o 1830 m. Antanas Jurewičius (1803-1841) Kad Varšuvos universitete studijavo ne tik šie suminėti marijonai matyti iš Marijampolės vienuolyno Kronikos,kur pažymėta,kad 1833 m. sausio 3 d. iš Varšuvos į Marijampolę grįžo trys naujai įšventinti kunigai ir čia atlaikė savo primicijas. Taigi marijonų studentų Varšuvos universitete buvo ir daugiau.

Caro Mikalojaus I įsakymu,vietoj Didžiosios seminarijos (Seminarium Główne), kuri išliko iki teolggijos fakulteto uždarymo,1835.X.4/16 buvo įsteigta Varšuvos Katalikų Dvasinė Akademija išsilaikiusi iki 1867 m.[44] Joje valdžia paskyrė 36 studentams metines pensijas,tik vienuoliai turėjo mokytis ten savo lėšomis.

Marijonai rūpinosi ir į Akademiją pasiųsti savo studentų. 1850 m. kapituloje nutarta dijakonas Kazimieras Pėstininkas (Pestynek) pasiųsti į Akademiją Marijampolės vienuolyno lėšomis. 1856 m. kapituloje toks pat nutarimas padarytas dėl studentų iš Marijampolės vienuolyno - Jurgio Česnos (1835-1892) ir Vincento Žeminsko (1833-1889). Paskutiniai iš Marijampolės viennuolyno studentai Varšuvos Akademijoje buvo Vincentas Senkauskas (Sękowski) (1840-1911) ir Simonas Šalaševičius (Szalaszewicz) (1840-1878). Be abejonas ir iš kitų marijonų vienuolynų buvo į Varšuvos Akademiją siunčiami studentai aukštajam mokslui pasiekti.

Taip marijonai,kad ir nepalankiose aplinkybėse,ruošėsi ateičiai rūpindamiesi,kad jaunųjų marijonų auklėjimas ir mokymas būtų tinkamoje aukštumoje.

Neramūs 1846 metai

Nors Vienos nuncijus savo rašte Romai mini,kad marijonai Lenkų karalystėje naudojasi didesne tolerancija iš valdžios pusės, tačiau ir jie,kaip ir kiti vienuoliai po 1831 metų sukilimo buvo sekami,jų veikla kontroliuojama,varžoma. Nieko gero marijonams nežadėjo ir valdžios tolerancijos nerodė tas faktas,kad 1844 m. Vienuolijos generolas buvo atstatytas iš pareigų ir ištremtas į Rusiją. Po poros metų nukentėjo ir Marijampolės vienuolyno prezidentas Kristupas Švermickas (Szwernicki) (1812-1894).

Jis,baigęs Marijampolės mokyklą studijavo Vilniaus universitete. Prasidėjus 1831 m.sukilimui,stojo į generolo Dwernickio sukilėlių būtį. Mūšiuose ties Stoczek ir Nowy Wieś buvo sužeistas. Slapstdamasis Pulavuose ir Radome pas dvarininkus pasigydė ir grįžęs į Lietuvą 1833 m. įstojo į Marijampolės marijonų vienuolyną. Kunigu įšventintas 1838 m.,mokslui pagilinti buvo pasiųstas į Varšuvos Dvasinę Akademiją. Ten kurį laiką buvo nebylių įstaigos kapelionu; 1844 m. paskirtas Marijampolės vienuolyno prezidentu,rengėsi atidaryti Marijampolėje nebylių/ mokyklą,tam buvo gavęs ~~leidimą~~ valdžios leidimą, tačiau 1846 metų įvykiai visus planus sužlugdė.[45)]

Po 1831 metų nepavykusio sukilimo,patriotai rankų nenuleido ir vėl bandė organizuoti ginkluotą sukilimą,juoba,kad caro režimas po 1831 m.labai paaštrėjo. Naujam sukilimui rengti Poznanėje buvo įkurta Demokratinė Lenkų Draugystė,kuri per savo agentus Lenkijoje ir Lietuvoje rengė dirvą būsimam sukilimui. Iš Poznanės agentai slapta vykdavo į kraštą,gabendavo demokratinę spaudą,įvairius atsišaukimus. Tokie agentai,daugiausia Breslau,Berlyno ir Karaliaučiaus universitetų studentai, vykdami iš Vokietijos į Lietuvą nekartą gaudavo prieglaudą Marijampolės marijonų vienuolyne,kurį valdė buvęs 1831 m; sukilėlis Kr.Švermickas. Kai ypač aktyvus Poznanės Lenkų Drau-

gystės agentas Roehr 1846.II.27 Knišine buvo suimtas, tardymo metu išdavė organizacijos tinklą. Jo siūlai siekė ir Marijampolės marijonų vienuolyną.[46] 1846.XII.18 vienuolyne buvo padaryta krata ir rasta Poznanės Lenkų Draugystės atsišaukimų. K.Švermickas ir Jokūbas Malevskis buvo suimti ir pasodinti į Varšuvos kalėjimą. Po pusės metų Malevskis buvo paleistas ir grįžo į Marijampolę, o Švermickas,nors ir nebuvo rasta įrodymu jam aktyviai dalyvavus sukilimo ruošime, vis tik,kaip pavojingas caro režimui asmuo, 1848 m. buvo nuteistas ištremti visam gyvenimui į Irkucką. Tokia bausmė gal taikyta kaip tik dėl jo ankstesnio dalyvavimo sukilime, ir dėl to niekad neturėjo grįžti į savo kraštą. Irkucke 1851 m. jam buvo leista eiti kunigo pareigos,o sekančiais metais,mirus Irkucko katalikų klebonui Gadzickiui,tapo Irkucko klebonu ir Rusijos valdomos Azijos apaštalu. Mirė Irkucke 1894.XI.28.[47]

Marijonų Vienuolija prieš 1863 metus

Valdžiai nušalinus nuo generolo pareigų St.Pčrzyckį,jo pareigas iki šešmečiui išsibaigiant (1844-47) ėjo Vicarius Generalis Jurgis Naruševičius (1799-1873). Sekančioje 1847 m. kapituloje jis buvo išrinktas generolu ir savo būstine pasirinko Igliaukos vienuolyną. Po jo generolo pareigos 1853 m. teko Antanui Czeniawskiui (1804-1858),kuris rezidavo Korabiewo vienuolyne; savo šešmečio nebaigęs mirė ir jo pareigos teko generalvikarui Romanui Aleksandriui Wilczynskiui (1802-1871),kuris 1859 m. kapituloje buvo išrinktas generolu ir tose pareigose išbuvo iki 1865 m. pradžios,gyvendamas Skčrzece, o 1864 m. gale atvežtas į Marijampolę.

Marijonai šiame laikotarpyje galėjo tvarkytis pagal savo Konstitucijas - nors ir su valdžios leidimu,sušaukti kapitulas ir jose daryti nutarimus be valdžios kišimosi. Tik pareigų paskirstymai ir vienuolių perkėlimai turėjo būti pranešti valdžiai. Kapitulos buvo sušauktos: 1844 m. Marijampolėje, 1847 m. Miroslave, 1850 m. Marijampolėje, 1856 m. Miroslave

ir 1862 m. Korabiewe.

Generolas vienuolynus lankydavo kas metai, pagyvendamas juose ne tik vizitacijos laiku, bet ir ilgiau, prižiūrėdamas, kad generolo ir kapitulų nutarimai ir potvarkiai būtų uoliai vykdomi. Bet jau 1862 m. tokie lankymai liovėsi, nes generolas Wilczynskis negavo kelionės paso. Priežastis - jau buvo prasidėję priešsukiliminiai neramumai.

Koks buvo Marijonų Vienuolijos stovis, koks vienuolynų ir vienuolynų skaičius 1862 m., matyti iš kapitulos, sušauktos 1862.IX.30 Korabiewe padarytų suskirstymų ir nutarimų:

1. Pro Conventu Mariampolensi:

1. Reverendissimus Ex-Praepositus Generalis Georgius Naruszewicz, Praesidens.
2. Jacobus Malewski, Primus Assistens, Promotor, Confessarius a reservatis.
3. Joannes Junowicz, Assistens, Confessarius a reservatis.
4. Vincentius Gawien, Pater Conventus.
5. Georgius Czesnas, Lector et Praefectus scholae.
6. Vincentius Žemiński, Concionator Polonicus.
7. Mathias Gills, Concionator Lituanus
8. Mathias Dauksza, Vice Praesidens at Depositarius.
9. Casimirus Witkowski.
10. Georgius Kolesinski.
11. Batholomaeus Starkowski, Confessarius a reservatis - et Clerici.

2. Pro Conventu Miroslaviensi:

1. Petrus Witkowski, Assistens et Praesidens.
2. Ioannes Łokicki, Promotor Confraternitatis, Confessarius a reservatis.
3. Vincentius Hryniewicz, Vice Praesidens et Depositarius, Confessarius a reservatis.
4. Thomas Giegurzynski, Concionator Lithuanus et Notarius Actorum civilium.
5. Nicolaus Wołągiewicz, Concionator Polonicus.
6. Victor Misiukiewicz.
7. Stanislaus Rudziewicz.
8. Ioannes Draugielewicz.

3. Pro Conventu Igloviensi:

1. Vincentius Kaczergis, Assistens, Rector.
2. Iosephus Giegurzynski, Notarius Actorum civilium, Confessarius a reservatis.
3. Eliseus Milewski, Concionator ac Promotor, Depositarius.

4. Andreas Strupinski.
5. Ioannes Žylinski.

4. Pro Conventu Skurcensi:

1. Residentia Reverendissimi P.Praepositi Generalis Alexandri Romani Wilczynski. 2.Stanislaus Pórzycki,Ex-Praepositus.
3. Matthaeus Komorowski,Pater Ordinis,Praesidens.
4. Aloysius Streich,Pater Ordinis,Confessarius a reservatis.
5. Casimirus Pestynik,Magister Novitiorum,Lector I et Depositarius,Confessarius a reservatis.
6. Franciscus Goławski,Vice-Praesidens,Concionator ac Promotor,Confessarius a reservatis.
7. Simon Mankielun, Lector II.
8. Bernardus Piełasinski,Lector III, Vice Magister.
9. Stanislaus Jabłonowski.
10. Antonius Marcinkiewicz.
11. Iosephus Kosmołski - et Clerici.

5. Pro Conventu Corabieviensi:

1. Stanislaus Okninski, Vicarius Generalis, Praesidens.
2. Casimirus Żukowski, Vice-Praesidens et Concionator,Confessarius a reservatis.
3. Stanislaus Nosiński.
4. Blasius Kisielski.
5. Petrus Komorowski.

6. Pro Conventu Gorensi:

1. Iosephus Wierzbicki, Praesidens.
2. Andreas Jurewicz, Vice-Praesidens,Confessarius a reservatis.

7. Pro Conventu Gozlinensi:

1. Edmundus Radomyski,Procurator Ordinis,Praesidens.
2. Antoninus Jastrzębski,Secretarius Ordinis,Vice-Praesidens, Depositarius et Confessarius a reservatis.
3. Thomas Wierzbicki, Concionator et Promotor.
4. Vincentius Wojtowicz.

Apie Sasnavą kapitulos nutarimas toks: Designatio unius ex sacerdotibus ad obeunda officia in capella Sosnoviensi, annuatim a voluntate et arbitrio Superioris Localis Conventus Mariampolensis pendeat. [48]

1863 m. sukilimo padariniai

Lenkijoje-Lietuvoje 1863 metų sukilimas buvo rengiamas per dvejus metus. Jau 1861 m.,minint 30-ties metų ankstesnio sukilimo sukaktį,buvo daromi minėjimai,rengiamos religinės - tautinės procesijos iš vienos parapijos į kitą, sakomi patriotiniai pamokslai,giedamos tautinės giesmės,nešiojami tauti-

niai drabužiai. Tokios manifestacijos tęsėsi ir 1862 metais. Jose dalyvavo visi luomai, taigi ir dvasiškija, vienuoliai, o jų tarpe ir marijonai. Jei pasauliečių luomai 1863 m. sukilimu siekė krašto politinės laisvės, tai dvasiškija ir vienuoliai troško sulaukti ir religinės laisvės, kuri buvo visokiais būdais vis labiau varžoma.

Rusams žiauriai sukilimą numalšinus, atėjo bausmės dvarininkams, šlėktai, kunigams ir vienuoliams. Lengviausiai rusų valdžiai buvo griebtis tada naikinti vienuolynus, nes prislėgta ir sužlugdyta visuomenė nedrįso kelti balso prieš nugalėtoją. Rusų valdžiai 1863 m. sukilimas buvo gera proga naikinti vienuolynus ir Lenkų karalystėje, kaip tai anksčiau buvo padaryta Rusijos imperijoje, kaltinant juos, kad tai buvę maištininkų lizdai. Dar 1832 m. caro Mikalojaus I ukazu buvo uždaryta 202 vienuolynai. O po 1863 m. sukilimo imperijos ribose iš dar likusių 89 vienuolynų, uždaryta dar 65.[49]

Valdančioji Komisija, kuri turėjo vykdyti Lenkų karalystėje vienuolynų uždarymą, rado, kad jų buvo: 155 vyrų vienuolynai su 1635 vienuoliais ir 42 moterų vienuolynai su 549 vienuolėmis. Caro Aleksandro II 1864 m. ukazu buvo uždaryta 144 vienuolynai su 992 vienuoliais (už prisidėjimą prie sukilimo - 39, dėl mažo vienuolių skaičiaus - 71, dėl kitų priežasčių - 34). Palikta tik 25 etatiniai vyrų vienuolynai su 360 vienuolių ir 10 moterų vienuolynų su 110 vienuolėmis. Liko dar 35 viršetatiniai vienuolynai, uždarytini tada, kai juose liks mažiau negu 8 vienuoliai.[50]

Caro Aleksandro II 1864 m. ukazas

Rusų valdžia siekdama varžyti katalikus ir kreipti juos į tai, kad laikui bėgant jie surusėtų ir priimtų pravoslaviją, sukilimo pretekstu, pakaltinusi dvasiškiją revoliucionieriais, ėmė spausti Bažnyčią Lenkijoje ir Lietuvoje. Skaudžiausias smūgis kirstas vienuolijoms.

Caro Aleksandro ukazas,naikinąs vienuolynus, buvo pasirašytas Carskoje Selo 1864 m. spalių 27 d. (lapkričio 8). Jis susideda iš 26 punkų,kur nusprendžiamas vienuolynų ir vienuolių/ likimas Lenkų karalystėje.

Įžangoje caras pasisako,kad jam jam visada rūpėjo apsaugoti savo pavaldinių teises ir nepaliesti jų išpažįstamą tikėjimą. Tuo tikslu laikytasi tolerancijos. Tad ir Lenkų karalystėje,kur didžiuma gyventojų priklauso Romos katalikų tikėjimui,rūpintasi,kad ši Bažnyčia klestėtų,išlaikant jos institucijas,susidariusias savaime amžių bėgyje.

"Suprantama,kokia buvo Mūsų širdgėla - rašo caras,kada matėme,kad sukilimo metu Lenkų karalystėje dalis Romos katalikų dvasiškijos pasirodė neištikima ganytojų pareigoms savo tikinčiųjų atžvilgiu. Dargi vienuoliai,užmiršę Evangelijos įsakymus ir paniekinę prieš altorių padarytus įžadus, agitavo savo tautiečius lieti kraują,vertė juos būti žmogžudžiais,profanavo vienuolynų sienas,priimdami jose šventvagiškas priesaikas daryti nusikaltimus, o kai kurie iš jų įsijungė į sukilėlių eiles ir sutepė savo rankas nekaltų aukų krauju".

Toliau ukaze sakoma, kad nors paskutiniai įvykiai yra skaudūs caro širdžiai,tačiau jis ir toliau nori rūpintis Lenkų karalystės dvasiškija: specialiam Komitetui įsakyta paruošti balanso projektą,kad būtų užtikrinta medžiaginė gerovė klebonų,kad visi būtų lygiai aprūpinti,nes esą tokių,kurie neturėdami lėšų yra atsidūrę į sunkią medžiaginę būklę (žinoma,dėl to,kad valdžia atėmė visas parapijų ir klebonų beneficijas ir kitus turtus. Aut.)

Apie vienuolius caro ukaze sakoma:

„Tuomi pat laiku liūdna ką tik praėjusių dienų patirtis verčia Mus panaudoti veiksmingas priemones,kad nepasikartotų panašūs įvykiai,kuriais dvasiškija Lenkų karalystėje pasireiškė dalyvaudama sukilime. Esame įsitikinę,kad negalima ateityje palikti vienuolynų išimtinoje padėtyje,kur buvo suteikta Mūsų valdžios palankumu, kai tuo tarpu daugelyje/ Europos katalikų kraštų jau anks-

čiau nustatyta tvarka,kad vienuoliai priklausytų vyskupijos valdžiai,kad būtų uždaryti virnuolyniai neturį pakankamo pagal kanonus vienuolių skaičiaus,arba kurie parodė pavojingų palinkimų, kad būtų valdžiai pavestas bažnytinių turtų valdymas,kad dvasiškija nebūtų atitraukiama nuo savo pašaukimo. Rasdami,kad ir Lenkų karalystėje tokios priemonės yra būtinos atstatymui suardytos tvarkos Romos katalikų vienuolynuose nusprendėme sudaryti Varšuvoje specialę Komisiją vienuolynams,susidedančią iš narių dalies Mūsų tiesioniai paskirtų,ir iš skirtų Mūsų Vietininko. Ši Komisija rūpestingai ištyrė kuriuos vienuolynus reikia uždaryti dėl mažo vienuolių skaičiaus,kaip lygiai,kurie vienuolynai dalyvavo paskutiniame sukilime.

Susipažinę su tos Komisijos per Mūsų Vietininką atsiųstu raportu ir išklausę jo nuomonės,nusprendėme ir nusprendžiame:

1. Romos katalikų vienuolynai Lenkų karalystėje,kuriuose nėra pakankamo kanonais nustatyto vienuolių skaičiaus - bent 8, tuojau uždaromi,kaip neturį pragyvenimo priemonių,tvarkos ir disciplinos vienuolišlame gyvenime.

2. Nepriklausomai nuo ankstesnio skyriaus, tuoj pat uždaromi visi Lenkų karalystės vienuolynai, kurie aiškiai ir įrodytai dalyvavo sukilime prieš valdžią.

3. Būdas apskaičiuoti 1 skyriuje pažymėtų vienuolių skaičių kiekviename vienuolyne ir aplinkybės,kuriomis 2 skyriuje skirti uždarymui vienuolynai, aptariami prie šio ukazo pridedame reguliamine.

4. Vienuoliai priklausą pagal šiuos nuostatus uždaromiems vienuolynams, gali laisvai pasirinkti arba vienuolinį gyvenimą pagal savo vienuolijos regulą kituose Lenkų karalystės vienuolynuose, gaudami valdžios paskirtą pašalpą, arba išvykti visam laikui į užsienį su kelionpinigiais ir pensija.

5. Nuo 4 skyr.paminėtų lengvatų išskiriami tie vienuoliai, kurie yra nuskaltę sukilimo veiksmais. Tokie bus griežtai nubausti pagal veikiančius įstatymus ir nuostatus.

6. Novicijai ir kiti priklausą vienuolyno personalui,nepadarę

iškilmingų vienuoliškų įžadų, gali apleisti vienuolyną ir pasirinkti kitokį gyvenimo būdą. Jei nori tęsti novicijatą kitame vienuolyne, bus pasiųsti į pasilikusius vienuolynus, bet be pašalpos."

Toliau ukazo 7-14 str. kalbama, kad uždarómų vienuolynų bažnyčiose neturi būti nutrauktos pamaldos; jos pereina į vyskupo žinią, kaip lygiai ir vienuolių parapijos. Visos vienuolių vedamos mokyklos, ~~kunigų seminarijos, pereina valdžios ir vietos vyskupo žinion~~ pereina valdžios žinion, o vienuolių vedamos kunigų seminarijos - vietos vyskupo. Panašiai ir vienuolių vedamos ligoninės: jos bus valdžios valdomos ir aprūpinamos.

Ukazo 15 skyr. nustato:

"Po vienuolynų panaikinimo ir uždarymo pagal ukazo 1 ir 2 skyr. likusieji Lenkų karalystės Romos katalikų vienuolynai dalinami į etatinius ir viršetatinius., Pastarieji, viršetatiniai, bus panaikinti tada, kai juose sumažės vienuolių skaičius, ir tai tuojau, kai tik juose bus mažiau vienuolių negu 8.

16. Visi Lenkų karalystės tiek etatiniai, tiek viršetatiniai vienuolynai pavedam vyskupijos valdžiai; tuomi panaikinamas jų priklausymas vienuolijos provincijolams ar generolams, kurių valdžia šiuo ukazu panaikinama, bet koks su jais susižinojimas draudžiamas; lygiai panaikinamos ir draudžiamos vienuolijų kapitulos. Atskiri potvarkiai apie vienuolynų valdymą, apie paskyrimą vizitatorių kurie prižiūrėtų tvarką ir discipliną vienuolynuose, bus paskelbti atskirai".

Sekančiuose ukazo straipsniuose smulkiai aptariama apie paruošimą balanso aprūpinimui paliktųjų vienuolių, apie reguliaminą, pagal kurį valdžia turi kontroliuoti vienuolynus, kad laikytųsi ukazo nuostatų. 18 skyriuje pasakyta, kad visų vienuolynų: uždarytų ir paliktųjų turtas, pinigai pereina į valdžios iždą. 23 skyrius kalba apie šio ukazo normų taikymą visokioms katalikų kongregacijoms, kunigų sąjungoms ir pan. Visokie kiti nuostatai šiuo ukazu panaikinami, o ukazo ir pridedamo reguliamino įvykdymas pavedamas caro Vietininkui Lenkijoje.[51]

Tokie buvo bendrieji ukazo nuostatai apie vienuolynų naikinimą. Daug smulkesnės buvo vad. Reguliamino taisyklės.

Caro ukazui vykdyti 1864 m. lapkričio 22 (gruodžio 4) buvo išleistos specialios taisyklės - reguliaminas apie išlaikymą ir valdymą likusių vienuolynų. Pirmoje reguliamino dalyje nustatyta, kad etatinių vienuolynų Lenkų karalystėje paliekama: septyni vienuolynai pranciškonų konventualų (Kalisz, Wloclaw, Stopnicy, Pinczow, Lutomirsk Pilicy, Tedrzejów), penki bernardinų (Kolo, Kazimierz, Warca, Widawa, Wielko Wola), keturi domininkonų (Lublin, Klimontów, Gidle, Kola Wysokie), trys kapucinų (Lomža, Nowo Miasto, Zakroczym) ir po vieną paulinų (Čenstakavoje), augustinijonų (Wielun), III ordino pranciškonų (Kalisz), kamaldulių (Bielany k. Warszawa), basųjų karmelitų (Obora) ir marijonų (Marijampolė).

Iš dešimties etatinių moterų vienuolynų buvo trys bernardinių, du benediktinių, ir po vieną domininkonių, pranciškonių, premonstratiečių, sakramentinių ir vizitiečių.[52]

Kai vienuoliams išmirštant viršetatinių vienuolynų narių skaičius sumažės iki 7, toks vienuolynas tuojau uždaromas, o likę vienuoliai perkeliami į kitus to pat ordeno vienuolynus. Jei panaikinamo vienuolyno nariai negalima kelti į to paties ordeno namus, tai jie keliami į kitus.[53] Kai dėl mirties etatiniame vienuolyne pasidaro tuščia vieta, tai į ją perkeliamas vienuolis iš viršetatinio vienuolyno.

Kadangi visas vienuolynų turtas yra konfiskuojamas, tai valdžia skiria etatiniam vienuolynui (su 14 vienuolių) metams 1700 rub., o viršetatinių - kiekvienam vienuoliui po 40 rub. į metus. Iš gautos pašalpos vienuolynai turi duoti valdžiai apyskaitą, kam ją išleido ir sunaudojo.

Vienuolynams paliekamos pajamos iš iurs stolae, bet jos turi būti panaudojamos pamaldų išlaidoms ir bažnyčios bei vienuolyno pastatams palaikyti.

Panaudoti vienuolius bažnytinei tarnybai ir daryti kitus patvarkymus gali tik vietos vyskupas pagal Bažnyčios kanonus ir valstybės įstatymus. Vienuoliai turi vyskupo klausyti ir jį gerbti.

Paliktieji vienuolynai tvarkosi pagal savo įstatus tiek, kiek tie įstatai sutinka su valstybės įstatymais ir nuostatais apie

Romos katalikų dvasiškiją.

Vyskupas turi teisės lankyti ir prižiūrėti savo vyskupijos vienuolynus pats,arba tai pavesti vienuolynų vizitatoriui. Vyskupo patikėtiniai - vizitatoriai parenkami iš verčiausių kunigų nevienuolių po vieną kiekvienai vyskupijai. Juos tvirtina Varšuvos generalgubernatorius. Vizitatorius gauna nustatytą algą ir prižiūri vienuolius,kad jie laikytųsi valdžios įstatymų,baudžia nusižengusius jiems ir praneša vyskupui,o šis valdžiai kai įstatymai yra laužomi.

Vizitatorius kasmet vidaus reikalų ministerijos nustatytu laiku ir forma turi duoti xxxxx pranešimą apie vienuolynų lankymą,pažymėdamas įvykusias vienuolių sąstate atmainas, jų pareigas,pastatų stovį,pajamas ir išlaidas.

Paliktųjų vienuolynų valdžia yra vyskupo parinktas ir generalgubernatoriaus patvirtintas vyresnysis (nastojatel),jo pagelbininkas ir prokuratorius. Vyresnysis yra atsakingas už vienuolyno turtą,gaunamą pašalpą. Jis valdo vienuolius pagal savo įstatus ir valdžios įstatymus,žiūri tvarkos ir disciplinos; kūno bausmės draudžiamos.

Nors pagal reguliaminą dvasinė vienuolynų valdžia pavesta vietos vyskupui,tačiau ji yra prižiūrima ir kontroliuojama pasaulinės valdžios. Ji tvarko mažiausias vienuolyno gyvenimo smulkmenas ir saugoja,kad vienuolyno gyvenimas eitų pagal valdžios įstatymus ir įsakymus.

Reguliamine apie novicijatą pasakyta,kad priimti novicijus į viršetatinius vienuolynus griežtai draudžiama. Į etatinius vienuolynus bus leidžiama priimti tik tada,kai bus panaikinti visi to ordeno viršetatiniai vienuolynai. Priėmimas gali įvykti tik griežtai laikantis įstatymų. Tačiau tie įstatymai buvo tokie,kad faktinai į vienuolynus niekas negalėjo įstoti. Vienuolynai turėjo išmirti.

Reguliamine pažymėta,kad iškilmingieji įžadai galima daryti tik sulaukus 30 metų amžiaus; jie turi būti daromi prie dvasinės vyresnybės įgaliotų asmenų ir dviejų gubernatoriaus skirtų įgalioti

nių - liudininkų iš valdžios pusės. Be šio formalumo įžadai laikomi netikrais.

Vienuolynams draudžiama turėti savo vidaus mokyklas, seminarijas, pensijonus ir kitas mokslo bei auklėjimo įstaigas. Vienuolynuose draudžiama rinktis kunigams rekolekcijoms, suvažiavimams, susirinkimas, negavus vidaus reikalų ministerijos leidimo, kuris praktikoje niekad nebuvo duodamas.

Reguliaminas draudžia vienuoliams elgetauti, priimti aukas iš geradarių už vienuolyno ar parapijos ribų.

Vienuolyne niekas pašalinis negali gyventi, tik vienuoliai, prirašyti prie to vienuolyno. Tarnų skaičių nustato vyskupas, o valdžia patvirtina. Praktikoje vienuolyno tarnai galėjo būti tik trys: vargonininkas, virėjas ir sargas.

Reguliaminas labai aiškiai nustato bausmes vienuolynams, jei nusižengtų ukazo ir reguliamino nuostatams. Už svarbesnius nusikaltimus vienuolis gali būti patrauktas į kriminalinių bylų teismą. Vietos civilinė valdžia, esant įtarimui, gali įeiti į vienuolyną, daryti kratą, pravesti tardymą prie vienuolyno vyresniojo akių.[54)]

Tokie buvo rėmai, į kuriuos rusų valdžia 1864 m. ukazu įspraudė visus tada Lenkų karalystėje buvusius vienuolynus, kad jie uždustų, sunyktų.

Ukazo vykdymas

Padarius išorinę-medžiaginę vienuolynų reformą, valdžiai sunkiau buvo su vidine-dvasine reforma, arba vienuolijų dvasios ardymu. Buvo panaikinta generolų ir provincijolų valdžia. Aišku, kad pasaulinė valdžia neturi teisės tai daryti, o jei daroma, tai vienuoliai pagal sąžinę vistiek turi klausyti savo generolo ar provincijolo. Vienuoliai pavedami vyskupo valdžiai, bet ir vyskupas neturi teisės iš jo jurisdikcijos išimtus vienuolius (exemptos). Taigi ir vyskupo įsakymai vienuolių sąžinėje neįpareigoja. Bet valdžia darė visa prievarta. Vienuolynus izoliavo, uždraudė bet kokį susirašinėjimą, susisiekimą su teisėtais savo viršininkais, apstatė vienuolynus policijos priežiūra, kad vienuoliai niekur neišeitų, su nieku nesusiektų.

Paskelbus caro ukazą, Marijonų Vienuolija turėjo šiuos vienuolynus: ~~Skórzece~~ Skórzece, Gozline, Góra Kalwarijoj, Korabiewe, Miroslave, Marijampolėje ir Igliaukoje. Didžiausias jų buvo Marijampolėje, visada turėjęs po keliolika vienuolių. Kiek didesnis buvo Miroslave ir Skórzece. Pastarasis 1864 m. pradžioje turėjo 8 kunigus ir 3 klierikus.[55] Bet vienuolyno prezidentas Matas Komorowskis už prisidėjimą prie sukilimo 1864.VI.29 buvo suimtas ir išsiųstas į Sibirą.[56] Taigi ukazo paskelbimo metu jis neturėjo reikiamo (aštuonių po įžadų) vienuolių, kad galėtų liktis, panašiai, kaip Miroslavo, viršetatiniu vienuolynu. Kiti buvo mažesni ir nė viename jų nebuvo 8 vienuolių Jie visi buvo uždaryti, palikus prie bažnyčios po vieną kunigą, o kiti, uždarius vienuolyną išgabenti į Marijampolę.

Vienuolynų uždarymas ir vienuolių išvežimas buvo atliktas 1864 m. lapkričio 28-29 naktį, slapta, kad nesukėlus žmonių pasipiktinimo ir eventualių riaušių. Vienuoliai naktį, prikelti iš miego, buvo suimti ir neleidus pasiimti net reikalingiausių asmeniškų daiktų, lyg nusikaltėliai išgabenti į artimiausio miesto kalėjimą, o iš ten etapu (per kalėjimus) nugabenti į Marijampolę. Prie vienuolynų bažnyčių palikta: Skórzece Mankielunas, Gozline Radomyski, Korabiewe Petras Komorowskis, Góra Kalwarijoje Jurewiczius. Be to, pasiliko nenugabenti į Marijampolę tie marijonai, kurie parapijose talkino klebonams: Kosmolski - Komarowce, Jastrzębski - Samogoszcze, Żukowskis - Miastókowo, Wierzbickis - Wilga (šie visi Podlachijos vyskupijoje),[57] Golawskis - Laszczów (Liublino vyskupijoje), Starkowskis - Sudarge, Gawienas - Didvyžiuose (Seinų vyskupijoje).

Igliaukos vienuolynas, gal dėl to, kad tai buvo tarsi Marijampolės vienuolyno filija, kažkaip nepateko į valdžios uždarytinų vienuolynų sąrašą. Todėl jis valdžios buvo uždarytas 1865.X.25: du marijonai - Jurgis Naruszewiczius ir Juozapas -Kliziejus Milewskis atgabenti į Marijampolės vienuolyną, palikus prie bažnyčios Vincentą ~~Kazergių~~ Kačergių.

Taip 1864 m. gale didelė marijonų dauguma buvo sugabenti į

į Marijampolės etatinį vienuolyną. Trys buvo tuo tarpu neuždarytame Iglisukos vienuolyne ir aštuoni Miroslavo viršetatiniame vienuolyne. Visa Vienuolijos valdžia su generolu buvo Marijampolėje. Generolo valdžia caro ukazu panaikinta. Bet kaip turi būti įvykdytas tasai generolo jurisdikcijos panaikinimas?

Tuo rūpinosi Varšuvos Valdančios Komisijos pirmininkas kunigaikštis Čerkaskij. Kai kiti Lenkų karalystės vyskupai, kuriems buvo uždėta pareiga paimti vienuolynus į savo jurisdikciją, matydami, ko valdžia siekia, laikėsi nuošaliai ir nenorėjo kištis į tą valdžios vedamą reformą, kitokios nuomonės buvo Seinų vyskupas (1863-1869) grafas Konstantinas Ireniejus Lubienskis (1825-1869) kilęs iš senos, garbingos giminės, davusios Lenkijai keletą vyskupų, turįs pažinčių su caro Aleksandro II broliu Konstantinu Lenkų karalystės vietininku, su generalgubernatorium kunigaikščiu Bergu, išsimokslinęs, nuoširdžiai rūpinęsis savo vyskupijos reiklais. Jis mane, kad savo pažintimis galės dar išgelbėti vienuolynus, ar bent išvengti nepataisomų blogybių. Tad jis dėl to ir ėmėsi vykdyti 1864 m. caro ukazo nuostatus.

Seinų vyskupijoje 1864 m. ukazu buvo panaikinti trys vienuolynai (pranciškonų Stawiskuose, karmelitų Vąsosze ir misijonorių Tykocinje) trys palikti viršetatiniais (bernardinų Tykocine, pranciškonų Salėnuose ir marijonų Miroslave) bei trys etatiniai (kapucinų ir benediktinių Lomžoje bei marijonų Marijampolėje).

Vysk. Lubienskis, gavęs iš Vald. Komisijos pirmininko Čerkaskij pakartotinus raštus, kad nedelsdamas įvykdytų ukazo ir Reguliamino nuostatus: paskirtų vienuolynuose tris pareigūnus (viršininką, jo padėjėją ir prokuratorių), parinktų vienuolynų vizitatorių, pristatytų visų vienuolių smulkų sąrašą, nurodytų kiek reikia vienuolynams tarnų, ir kit. Čerkaskij savo 1865 m. sausio 10 d. raštą baigia: "Laikau reikalingu pastebėti, jog ant Jūsų Prakilnybės uždedama pareiga griežtai įvykdyti ukazo nuostatus ir prižiūrėti, kad visi vienuolynai ir bendrai dvasinės valdžios tiksliai vykdytų minėtų taisyklių uždedamas pareigas. Be to, prašau Jūsų Prakil-

nybę kreipti įpatingą dėmesį į išdėstytas taisykles ir nuostatus apie novicijatą ir tvarką, kaip daryti vienuolių įžadus, taip pat į tikslų ir nedelsiamą įvykdymą 49 ir 50 Reguliamino skyrių".[58]

Valdančiai Komisijai vis siunčiant vyskupui raštus vieną po kito su pranešimais, įsakymais, reikalavimais, kad vienuolynų naikinimas būtų paspartintas, Seinų vyskupas su atsakymu nesiskubino. Pirmiausia jis pristatė kandidatą į vizitatorius - Jelenewo kleboną ir Seinų dekaną kun. Jurgį Katilių (Katyll). Į kitus reikalavimus vyskupas žada duoti atsakymą, kai bus asmeniškai aplankęs vienuolynus. Toksai vyskupo Lubienskio atsakymas Valdančiai Komisijai rodo, kad Seinų vyskupas sutinka vykdyti ukazo nuostatus.

Tačiau vyskupas jautė ir suprato, kad darant reforma paliečiami Bažnyčios kanonai apie vienuolius. Todėl jis 1865 m. sausio 29 parašė lotynišką raštą (Žiūr. Priedas I), kuriame išdėstė savo mintis apie rusų valdžios daromą vienuolynų pertvarkymą ir priežastis, dėl kurių jis prisideda, drauge prašydamas, kad pop. Pijus IX pripažintų ir patvirtintų jo darbą. Svarbiausias tame raštas punktas - vyskupas prisiima Šv. Sosto Delegato jurisdikcija ir ja remdamasis, Šv. Sosto vardu, rengiasi daryti vienuolynų reformą.

Pagal rusų įstatymus, vyskupai galėjo susisiekti su Šv. Sostu tik rusų valdžiai tarpininkaujant. Dėl to Seinų vyskupas tą raštą pasiuntė Valdančiai Vidaus ir Dvasinių reikalų Komisijai, kad pristatytų popiežiui. Komisijos pirmininkas ne tik vyskupo rašto nepasiuntė popiežiui, bet pareikalavo, kad vyskupas išbrauktų kai kuriuos posakius, kurie nepatinka valdžiai, pvz. "ukazo nuostatai yra svetimi kanonų teisei, vienuolių pašaukimui ir drausmei nepalankūs", "Liūdnos aplinkybės, kuriose esame", "su Apaštalu prisipažįstu esąs skolininkas graikams ir barbarams, išmintingiems ir neišmintingiems" ir kit.

Vyskupas savo rašto naujos redakcijos nedarė, o tik pasistengė kitu keliu - per savo brolį nuvykusį į Romą, painformuoti popiežių apie savo intencijas ir veiksmus. Bet tas buvo padaryta tik 1868 m. sausio 6 d., taigi jau pravedus ir užbaigus vienuolynų reformą.[59]

Seinų vyskupas,dar prieš rašydamas minėtą raštą popiežiui,ėmė vykdyti ukazu įsakytą reformą. 1865 m. sausio 24 ir 25 dienomis lankė Šiluvėnų pranciškonų vienuolyną. Ten ir kituose vienuolynuose sunkumo nebuvo,nes ten negyveno aukštesni vyresnieji. Užteko,kad vyskupas paskyrė ~~xxxxxxxxxx~~ ar patvirtino vienuolyno vyresnįjį, jo pavaduotoją bei prokuratorių,ir reikalas buvo atliktas. Sunkiau buvo su Marijampolės marijonų vienuolynu,kuriame buvo visa aukščiausioji Vienuolijos valdžia - generolas su asistentais,kapituloje turį aktyvų balsą nariai. Todėl ir vyskupo vizitacija čia užsitęsė virš dviejų savaičių,kol buvo galima pravesti reformą.

1865 m. vasario 1 dieną vyskupas Lubienskis, lydimas kapitulos narių: Jurgio Katiliaus,vienuolynų vizitatoriaus, Jono Prusalaitys,vizitacijos sekretoriaus ir kan.Andiejaus Marmos atvyko į Marijampolės vienuolyną. ~~xx~~ Čia jis rado 14 etatinių ir 22 viršetatinius vienuolius. Vyskupas elgėsi gana griežtai ir energingai. Jis visiems draugėn susirinkusiems marijonams pareiškė kad turįs prisiimti Apaštalų Sosto Delegato jurisdikcija ant Marijonų Vienuolijos,nes generolo valdžia caro ukazu yra panaikinta, sub poena excimmunicationis uždraudė apeliuoti į aukštesnę valdžią,nebent į Šv.Sostą.

Po kelių dienų (vasario 7 d.) vyskupas atskiru raštu įsakė Marijonų Vienuolijos generolui Wilczynskiui ~~įsakė~~ vasario 9 d. devintą valandą ryto stoti prieš jį drauge su tais marijonais,kurie turi teisę dalyvauti kapituloje,jų akivaizdoje atsisakyti generolo valdžios,ją pavesti vyskupui - Šv.Sosto Delegatui. Drauge pareiškė pasitikėjimą,kad generolas bus paklusnus,primindamas,kad Delegato pareigas vykdysias neatsižvelgdamas į tai,kaip generolas bus nusistatęs. Toks pat įsakymas buvo įteiktas ir Marijampolės vienuolyno prezidentui Jurgiui Naruszewicziui,kuris taip pat turėjo savo pareigų atsisakyti.

Vasario 9 d. pagal įsakymą,prieš vyskupą stojo generolas drauge su šešiais marijonais kunigais,turinčiais balsą kapituloje,atsisakė savo valdžios ir perdavė ją vyskupui. Po to vyskupas iš-

kilmingai - sedens pro tribunali - nutarė ir pareiškė,kad visą generolo valdžią su visomis teisėmis ir privilegijomis suteikia Marijampolės vienuolyno vyresniajam,jo vardo neminėdamas.

Vyskup įsakius, po kelių dienų marijonai išrinko vienuolyno vyresniuoju Jurgį Čėsną,kuria vyskupas vasario 13 d. suteikė visą generolo valdžią ir visas teises,kitoms įsakydamas jo klausyti sub poena excommunicationis. Savo rašte vyskupas jo nevadina generolu, o tiktai"praelatus". Tam naujam vyresniajam padėjėjais vyskupas paskyrė pagelbininką Kazimierą Pėstininką ir prokuratorių Motiejų Gillį.Visus tris pristatė į Varšuvos valdžią patvirtinti.

Paskutinis vyskupo Lubienskio dekretas vizitaciją baigiant,buvo vienuoliškos disciplinos dekretas iš 7 punktų,kur kalbama apie kliauzūrą,chorą,alkoholinių gėrimų nevartojimą ir kit.(Žiūr.priedas: Decreta reformationis Congr.CC.RR.Marianorum an.1865).

Pažymėtina tai,kad vyskupas vykdydamas valdžios įsakytą reformą, vis tik norėjo išlaikyti Vienuolijos santvarką pagal jos Konstitucijas. Todėl reformos dekrete sakoma: "Visa valdžia ir jurisdikcija,kurią iki šiol turėjo Vienuolijos kapitula,perkeliama į Marijampolės vienuolyno Tarybą,su visomis teisėmis,privilegijomis ir prerogatyvomis"(art.2). Vyresniojo Taryba susidės iš vice-prezidento arba generalinio Komisarijaus, Tėvų,kurie yra anksčiau buvę generolais,kaip amžinų tarybininkų, vienuolyno Prokuratoriaus, keturių Asistentų ir prijungto Sekretoriaus" (art.3).

Kokiomis mintimis ir jausmais vysk.Lubienskis vykdė reformą Marijampolės vienuolyne,matyti iš jo brolio duotos Šv.Sostui apyskaitos. Joje sakoma: "Viename vienuolyne (Marijampolės.Aut.) vysk. Lubienskis rado visiškai išimtiną padėtį,būtent,Marijampolės Marijonų Ordino. Šio Ordino generolas visą laiką gyveno Lenkijoje. Ordinas nuo seno turėjo 7 ar 8 vienuolynus,kurie visi,išskyrus Marijampolės,buvo uždaryti. Visi šio Ordino vienuoliai buvo suvežti į Marijampolę. Jų tarpe buvo ir Ordino generolas. Vysk.Lubienskis iš karto nemanė galįs šiame vienuolyne imtis Šv.Sosto Delegato autoriteto. Bet iš antros pusės jis matė,kad yra būtina šio Ordino egzistenci-

jos išlaikymui imtis atsakomybės už jį prieš valdžią. Jis mate, kad D.Gerb.Ordino generolas yra nepajėgus valdyti taip sunkiose aplinkybėse. Vysk.Lubienskis prikalbino generolą,kad jis laisvai atsisakytų savo pareigų. Paskui jis išaiškino savo padėtį jų Ordino atžvilgiu,t.y. kad nėra autoriteto valdymui,ir kad būtina jo atsakomybė prieš valdžią už jų veiksmus. Vienuoliai išsirinko visai laisvai naują generolą. Jie neišrinko to,kurį vyskupas turėjo mintyje,bet išrinkimu galėjo tik pasidžiaugti. Naujasis generolas yra jaunas,veiklus,išmintingas ir pamaldus,kas duoda vilties,kad šis Ordinas grįš į savo pirmykštį uolumą ir kad Ordinas bus Dievo Apvaizdos išlaikytas Bažnyčios naudai ir tarnybai"[60])

Po Marijampolės vienuolyne pravestos reformos, vysk.Lubienskis savo giminaitei Irenai de Bodenhans (Lubienskaitei) laiške 1865. ~~[illegible]~~II.23 į užsienį rašo: "/.../ Aš dėkoju Dievui už tai,kas įvyko mano aplankytuose vienuolynuose. Aš ten sužadinau viltį,kur radau nesantaikas, klusnumą,taiką ir saugumą - kur radau kartais nesuprantamą atkaklumo (insubordination) dvasią. Dievas telaimina juos visus. Čia negaliu susilaikyti nepapasakojęs kai kurių tikrai įdomių smulkmenų. Išbuvęs dvi savaites, vakar apleidau Marijampolės vienuolyną. Jis dabar yra vienintelė Nekaltai Pradėtosios Marijos Ordino,paprastai vadinamų marijonais, prieglauda /.../ Šis vienuolynas į kurį yra suvežti visi šios regulos vienuoliai iš visų Karalystės vienuolynų,išskyrus kai kuriuos šen ten likusius,sudaro liūdną vaizdą /.../ Aš radau jame valdžios viršūnėje eilinį vienuolį,kuris gal daugiau dėl neišmanymo ir tuštybės,negu dėl blogos valios,nepajėgė suprasti nei pavojaus,nei dabartinio momento svarbumo,nei būtinų priemonių reikalingumo. O tuo tarpu aplinkui siautė stiprios ir susikryžuojančios žemiausių aistrų audros. Keletą dienų jis buvo svyruojąs,bet Švč.Mergelė Marija neatsakė savo globos. Generolas atsisakė savo valdžios. Aš,Šv.Sosto Delegato galia,išleidau keletą dekretų pravedimui naujų ir reikalingų rinkimų,kuriuose Šv.Dvasia,kaip paprastai,parodė savo veikimą,pasirinkdama mažiausius ir žemiausius,bet tuo pačiu ir vertingiausius. Ir

taip /.../,atgiedojus Te Deum priėmiau priesaiką naujo vyresniojo, kuris šiandien prieš pasaulį neturi generolo titulo,tačiau eina savo pareigas kanoniška galia ir jurisdikcija, kad jis gins Nekaltą Marijos Prasidėjimą,bus ištikimas Šv.Tėvui ir Apaštalų Sostui, budės,kad būtų užlaikyta Vienuolijoje drausmė. Po to aš jį pasodinau į savo sostą ir,visiems besidžiaugiant,puoliau prieš jį ant kelių,pabučiavau jo iš baimės drebančias ir šaltas rankas. Ašaros upeliais tekėjo iš mano akių; tai buvo neapsakomo malonumo,džiaugsmo ašaros,kurios maišėsi su jo gailesčio ir jaudinančio nuolankumo ašaromis. Aš ten pasilikau dar keletą dienų,padėdamas jam nugalėti pirmąsias sunkmanybes. Ateinančią savaitę jis man atgabens įšventinti savo novicijus. Tokių yra keturi. Novicijatas ir Mokykla gal būt liks tiesioginiai mano globoje,kaip ir mano Seminarija. Aš tikiuosi,kad mes su juo visame eisime ranka rankon..."[61]

Vysk.Lubienskis savo raštuose charakterizuoja generolą Wilczynskį kaip "nepajėgianti suprasti nei pavojaus,nei momento svarbumo". Bet kad jam rūpėjo Vienuolijos likimas matyti iš to, kad vos atgavęs į Marijampolę,1864.XII.12 rašo Podlachijos vyskupui prašymą padėti išgauti iš valdžios leidimą sugrįžti į Skórzec vienuolyną tiems,kurie nemoka lietuvių kalbos ir Marijampolėnegali darbuotis Viešpaties vynyne. Be to,Marijampolės vienuolyne visi yra labai sugrūsti. O jei tai būtų neįmanoma,gal vyskupas išrūpintų leidimą apsigyventi Leszno,kur būtų įmanomas bendras gyvenimas. O jei ir tai nepavyktų,tai bent kad vyskupas pavieniui priimtų į savo vyskupiją - "suteiktų prieglaudą nelaimingiems kunigams".[62]

Podlachijos vyskupas Wiszynskiui 1864.XII.22 atsakė,jog nei Skórzeco,nei Leszno esamose sąlygose negalįs duoti,o dėl pavienių asmenų priėmimo - Valdančioji Komisiją į vyskupo tuo reikalu ~~xiszka~~ prašymą nieko neatsakanti.

Jau po Vienuolijos reformos,kurią pravedė Seinų vyskupas, Wilczynskis dar kartą kreipėsi į Podlachijos vyskupą: "Dėl mano asmens - rašo jis - nežinau,ar kaip buvusiam generolui bus galima

gauti leidimas išvykti į Podlachijos vyskupiją.,nors Siedlce klebonas Szablowski daré tuo reikalu žygių Varšuvoje,bet be pasekmių. Prašo vyskupo bent tiek - atgauti Skórzeco vienuolyne likusius asmeniškus daiktus: knygas ir apie 800 rankraščių-dokumentų,stalo laikrodį,baldus, dailidės įrankius, du vienuoliškus abitus. Vienuolyne likusi vertinga biblioteka. Prašo vyskupą globos, ji nebūtų sunaikinta. 63)

Vyskupas rūpinosi,kad būtų grąžinti Wilczynskiui bent asmeniški daiktai,bet dekano paklaustas Skórzece paliktas Mankeliūnas atsaké,kad valdžia visus daiktus konfiskavo ir pardavė iš varžytynių. O likusias knygas ir rankraščius Wilczynskis galįs pasiimti,kada nori.

Kad valdžia tikrai nenorėjo iš Marijampolės vienuolyno išleisti buvusio generolo rodo neigiami atsakymai tiek paties Wilczynskio (per Seinų vyskupą),tiek Podlachijos vyskupo prašymus. Jis liko Marijampolėje dalintis su bendrabroliais liūdnu likimu iki savo mirties 1871.VIII.22.

Kaip marijonai,uždarant jų vienuolynus,buvo apiplėšti rodo tokios archyvuose likusios žinios.

Buvęs Korabiewo paskutinis prezidentas Okninskis atgabentas į Marijampolę, 1864.XII.7 rašo į Varšuvą Valdančiajai Komisijai: staiga išvežtas,negalėjęs painformuoti apie skolas,nė pasimti asmeniškų daiktų. Prašo išmokėti skolas ir atiduoti jam asmeniškus daiktus. Iš pasilikusio Korabiewe Petro Komorowskio pasiskolinęs 1200 rub. Valdžios atsakymas: į paliktus daiktus neturįs jokių teisių,o už skolų užsitraukimą turėsiąs atsakyti.

Tulas Mazgajski Korabiewo vienuolynę buvo pasidėjęs savo santaupas - depozitą. Uždarius vienuolyną jis savo pinigų pareikalavo iš buvusio prezidento Okninskio . Tasai 1865.XI.19 iš Marijampolės jam atsakė: Depozitas neįmanoma grąžinti,nes vienuolyną uždarant valdžia konfiskavusi vienuolyno kasą - 5700 zlotų. 64)

Buvęs generolas Wilczynskis 1865.III.31 prašo Seinų vyskupą, kad jam iš rusų valdžios išrūpintų atlyginimą iš panaikintų vie-

nuolynų. Algos jam iš vienuolynų reikia gauti 255 rub.,nes negavęs leidimo,negalėjęs per trejus metus lankyti vienuolynų ir atsiimti, kas jam priklauso: iš kiekvieno vienuolyno po 15 rub.už metus. Valdžia sukonfiskavusi vienuolynų turtą turėtų jam tą skolą grąžinti. Ar jis tą skolą iš valdžios gavo,nėra žinių. Bet aišku tik, kaip marijonai išlaikydavo savo generolą.[65]).

Rasnos vienuolyno uždarymas

Kalbant apie marijonų vienuolynų naikinimą,atskirai reikia paminėti Rasnos vienuolyno uždarymą ir jo narių marijonų likimą.

Rasnos vienuolynas,Vilniaus vyskupijoje,buvo įsteigtas Stakliškių seniūno Jurgio Matusevičiaus 1744 m. ir per visas audras išliko Rusijos imperijoje iki 1864 metų.

Prieš panaikinant, Rasnos vienuolynui priklausė šie marijonai:

1. Rakowski Hilarius, prezidentas.
2. Kryński Petras,prezidentas po Rakowskio areštavimo.
3. Gankiewicz Silvestras, prezidentas po Kryńskio areštavimo.
4. Krzyżanowski Modestas, laikinas Stawy parapijos adminstrat.
5. Święcki Mykolas.
6. Osmolski Karolis, Siechniewicz parapijos vikaras.
7. Soroczynski Karolis, Kobryn parapijos vikaras.
8. Jablonowski Valentinas.
9. Żurakowski Laurynas, Dywin parapijos administratorius.
10. Piotrowicz Joachimas, laikinas Kamienec Litewski parap.kleb.
11. Niewiarowski, Brest Litowski parapijos vikaras.
12. Kiersnowski Jonas, Czarnawczyce parapijos vikaras.
13. Lubowidzki Napoleonas, dijakonas, vienuolyne nuo 1858.V.7.
14. Demidowicz Stanislovas, klierikas,vienuolyne nuo 1862.III.7.

Kadangi po 1863 m. sukilimo rusų valdžios akimis visi vienuolynai politiniu požiūriu yra "nelojalūs",tai jie turi būti uždaryti. Rasnos vienuolynas irgi buvo tokių "nelojalių",neištikimų tarpe. Jos prezidentas Hilarius Rakowskis, apkaltintas rėmęs sukilimą, 1863 m. buvo pasodintas į kalėjimą, o vėliau visam gyvenimui uždarytas į Gardino pranciškonų vienuolyną.

Panašiai ir Valentinas Jablonowskis,už dalyvavimą sukilime, 1864.III.29 buvo ištremtas į Penzos guberniją.

Karinė valdžia 1863.XII.23 Rasnos vienuolyne padarė nuodugnią kratą ir Mykolo Swięcki kambaryje,pinigams ir pamokslų rankraščiams laikyti dėžutėje rado švininę kulką,revoliucinio turinio atsišaukimą ir lotynų kalba "Uwagi o Panstwach". To pakako Swięckio kaltei įrodyti. Jis buvo areštuotas ir iš karto pasodintas į Brest-Litewskie, o vėliau į Gardino kalėjimą. Karo teismas Gardine 1864. X.10 padatė tokį sprendimą: Kun.Mykolą Swięckį,63 metų amžiaus, už laikymą kiršinančio turinio proklamacijų,priskirti prie II nusikaltėlių kategorijos ir išsiųsti į tolimas Rusijos vietas.

Laikinasis Lauko Auditorijatas 1865.II.19 peržiūrėjęs karo teismo sprendimą ir Swięckio pasiaiškinimą - kulką gavęs iš kažkokio karininko ir norėjęs iš jos pasidaryti pieštuką,o proklamaciją radęs už vienuolyno - vistėek Swięckį rado kaltu ir nusprendė išsiųsti pastoviam apsigyvenimui po policijos priežiūra į Tobolsko guberniją,o jo turtą konfiskuoti.

Koks tolimesnis jo likimas? Žinoma tik tiek,kad jis,kaip kilęs iš Lenkų karalystės, 1867 m. kreipėsi į Caro Vietininką Varšuvoje prašydamas leisti jam grįžti į tėvynę. Bet Vietininkas,atsiklausęs Vilniaus gubernatoriaus nuomonės,gavo atsakymą,kad Swięckis neužsitarnavo 1867.V.17 paskelbtos amnestijos,tad turi likti savo bausmės vietoje.

Tos pačios 1863.XII.23 kratos metu pas Rasnos vienuolyno prezidentą Petrą Kryžiskį rasta grafo Grabowskio laiškas ir antspaudas su "lenkišku" (viengalviu) ereliu. Už turėjimą to antspaudo Kryžiskis buvo areštuotas ir pasodintas Brest-Litewskie kalėjimą. Karo teismas Gardine padarė tokį sprendimą: Teisiamasis Kryžiskis, 66 metų amžiaus,už laikymą antspaudo su lenkišku viengalviu ereliu, kaip II kategorijos politinis nusikaltėlis išsiųsti į tolimas Rusijos vietoves.

Laikinasis Lauko Auditorijatas 1865.II.11,peržiūrėdamas Kryžiskio bylą rado,kad jis patrauktas į karo lauko teismą teisėtai.

Byloje apklausinėjamas Kryńskis aiškinosi,kad jis tą antspaudą 1832 m.pirkęs iš kažkokio žydo senienų krautuvėje su mintimi iš jo pasidirbinti vienuolyno antspaudą. Auditorijatas vistiek jį pripažino kaltu ir nutarė ištremti į Tobolsko gub,o jo turtą konfiskuoti.

Bet Kryńskis,nesijausdamas kaltas,nepasidavė. Jis 1865.III.12 padavė Vilniaus generalgubernatoriui prašymą tokio turinio: "Būdamas arti 70 metų senelis,gavau įsakymą išvykti apsigyventi į Tobolsko gub. už tai,kad mano celėj rado taip vadinamą Lenkų karalystės antspaudą su viengalviu ereliu. Kada apskrities valdžia paėmė iš numizmatinio rinkinio tą anśtspaudą,niekam neatėjo į galvą, kad būsiu atsakomingas už archyvinį daiktą,nieko bendro neturintį su buvusios Lenkijos laikais,bet turintį ryšio su Prūsų praeitimi. Tas antspaudas yra su viengalviu ereliu,bet erelio galvą atsukta į priešingą pusę,negu yra ant lenkiškų antspaudų; o be to ant jo aiškus vokiškas parašas lotyniškomis raidėmis "stempel distriction" ir kit. Toks įrašas,kaip žinoma iš istorijos niekur nevartojamas lenkiškuose antspauduose. Neturiu jokios abejonės,kad toks sprendimas mano byloje padarytas tik dėl to, kad aukštesnėji valdžia,peržiūrėdama bylą,nepanorėjo apžiūrėti to antspaudo. Dėl to tai pranešdamas D.Gerb.Ponui,turiu garbės maloniausiai prašyti,kad išduotų sprendimą - sulaikyti mano ištrėmimą,ir įsakyti pristatyti tą antspaudą originale,kad šenienų specialistai išaiškintų jo tikrą kilmę. Tas įrodys mano nekaltumą,o atjaučianti valdžia tikrai nenorės užkankintį senelį priverstina kelione į tolimą vietą,kurios netgi nesitikiu pasiekti".

Vilniaus generalgubernatorius paprašė Lauko Auditorijatą smulkesnių žinių apie Kryńskio kaltę. Tasai 1865.IV.23 atsakė,jog kaltinamoji medžiaga - antspaudas,po nuodugnesnio jo apžiūrėjimo,parodė,kad Kryńskio aiškinimas yra teisingas. Tad ir išsiuntimas jo į Tobolsko gub.yra atšaukiamas. Tačiau Kryńskis pilnos laisvės neatgavo. Jis buvo paliktas krašte,tačiau visam gyvenimui uždarytas Gardino pranciškonų vienuolyne.

Po tokių įvykių aišku,kad buvo išspręstas ir paties Rasnos vienuolyno likimas. Kadangi Imperijos ribose nėra daugiau marijonų vienuolynų,tai Vilniaus generalgubernatoriaus įsakymu marijonai,kurie dirba parapijose,ten ir paliekami,o esantieji vienuolyne perkeliami į kitą kurį vienuolyną.

Naikinant Rasnos vienuolyną,rodos,jame buvo likę tik 64 metų tėvas Silvestras Gankiewicz,diakojas Napolenas Lubovidzkis ir klierikas Stanislovas Denidowicz. Pirmasis buvo išvežtas į Gardino pranciškonų vienuolyną, o diakonui su klieriku įsakyta persikelti į Vilniaus dvasinę seminariją.

Rasnos bažnyčia buvo paversta cerkve, vienuolynas ir žemė atiduota pravoslavų dvasiškiui,kai kas cerkvinei mokyklai. Vienuolyno varpai ir bažnyčios liturginiai reikmenys atiduota artimiausiai katalikų bažnyčia, o biblioteka - virš 20 pūdų knygų (66) - Vilniaus cenzūros Komitetui.

Taip buvo likviduotas Rasnos vienuolynas. Tie marijonai,kurie liko papapijose,neturėdami savo centro, negalėdami susisiekti su Lenkų karalystės marijonais, pamažu tapo pasauliniais kunigais, nors savo širdyje ir išlaikydami marijonišką dvasią.

Šv.Sosto rūpestis panaikintų vienuolynų vienuoliais

Kai tik Romoje buvo gautas caro ukazo,naikinančio vienuolynus tekstas, popiežius Pijus IX per Valstybės Sekretorių 1865.I.30 įteikė Rusijos atstovui Romoje protesto notą dėl uždarymo vienuolynų,dėl jų turto konfiskavimo ir dėl vienuolių pavedimo vyskupų jurisdikcijai. Šv.Sostas skaito - sakoma notoje - kad ukazo nuostatai pažeidžia Bažnyčios ir vienuolių teises. Notoje primenama caro pažadai padaryti Varšuvoje ir Gardine saugoti katalikų turimas teises,privilegijas ir laisves,kurias katalikai turėjo iki Rusijos valdymui. Notoje primenama 1847.VIII.3 sutartis,konkordato nuostatai, Lenkų karalystės Konstitucija, caro Mikalojaus I 1839 m. pažadas popiežiui Grigaliui XIV,kad katalikai caro valdžioje bus globojami. Primenama,kad vienuoliai turi seną privilegiją būti išimtais iš vyskupų jurisdikcijos. Neteisinga

vienuolius išplėšti iš jų viršininkų valdžios. Toliau notoje sakoma,kad jei kai kurie vienuolynai bei vienuoliai ir nusikalto paskutinuose apgailėtinuose įvykiuose,tai neteisinga bausti visus be skirtumo. Notos pabaigoje apeliuojama į caro sąžinę,kad jis nelaužytų Bažnyčios kanonų nuostatų, apie kuriuos ukaze užsimenama,kaip normą vienuolių gyvenime.[67]

Suprantama,kad popiežiaus protestas nieko nepadėjo. Caro valdžia labai aiškiai siekė sunaikinti vienuolinį gyvenimą.

Tuoj kilo klausimas tų vienuolių likimo,kurie negali ar nenori gyventi vienuolyne. Anksčiau buvo reikalas aiškus: gaudavo iš Bažnyčios vyriausybės reikiamą dispensą. Dabar jie negali kreiptis nei į savo viršininkus,nei į Šv.Sostą. Todėl Šv.Sostas iš savo pusės darė viską,ką tik galėjo,kad gelbėtų vienuolinį gyvenimą Lenkų karalystėje.

Popiežius Pijus IX 1865.I.10 rašė Varšuvos vyskupijos valdytojuo Rzewuskiui: "Jūs gerai žinote Tridento Susirinkimo nuostatus apie vienuolius ir vienuoles. Jūs suprantame,kad reikia nuosekliai jų laikytis. Tačiau,atsižvelgiant į liūdnas laikų ir dalykų aplinkybes,šiuo raštu Mūsų apaštališkuoju autoritetu,suteikiame Varšuvos Ordinarui Apaštališkojo Delegato galias ant visų vienuolių,ir tiek vyrų,tiek moterų Varšuvos vyskupijoje penkerių metų laikotarpiui su teise jas atšaukti Šv.Sosto nuožiūra".[68]

Tai ką gavo Varšuvos vyskupijos valdytojas,netrukus Šv.Sostas suteikė ir visiems Lenkų karalystės vyskupams. Tai buvo padaryta 1865.IV.6: vyskupai skiriami popiežiaus Delegatais su pilna valdžia ant vienuolių. Tą popiežiaus suteiktą galią Lenkijos vyskupams pranešė Vienos nuncijus 1865.VIII.20.[69]

Dabar vienuoliai,kurie norėjo gauti dispensas,galėjo kreiptis į vietos vyskupą. Atrodo,kad kai kurie vyskupai nedrįso tokiomis galiomis naudotis. Dėl to kai kurie vienuoliai,norėdami gauti dispensą nuo vienuoliškųjų įžadų,kreipdavosi į Romą ir gaudavo,ko prašydavo. Pažymėtina tai,kad civilinė valdžia mielai išleisdavo iš vienuolyno tuos,kurie gaudavo iš vyskupo paliuosavimą nuo įžadų (sekuliarizacija) arba nuo bendro gyvenimo (ekskl/iaustracija).

Marijonų skaičius 1865 metų pražioje

Vyskupas Lubienskis, pravedęs Marijampolės vienuolyne reformą, 1865.II.14 pasiuntė Valdančiajai Komisijai į Varšuvą Marijampolės vienuolyne tuo metu buvusių marijonų sąrašą. Jame yra šie asmenys:

1. Česnas Jurgis, vienuolyno prezidentas nuo 1865.II.9.
2. Pėstinykas Kazimieras, atgabentas iš Skórrzec, viceprezidentas nuo 1865.II.9.
3. Gillis Motiejus, prokuratorius nuo 1865.II.9.
4. Naruševičius Jurgis, buvęs prezidentas.
5. Malewskis Jokubas~~xxxxxxxx~~.
6. Gavėnas Vincentas, dabar kapelionas prie Didvyžių koplyčios
7. Starkowskis Baltramiejus.
8. Kaczergis Vincentas, nuo 1856 Igliaukos parap. valdytojas.
9. Dauksza Motiejus.
10. Žeminskis Vincentas.
11. Milewskis Juozapas-Eliziejus, Igliaukos pamokslininkas nuo 1859.
12. Urban Baltramiejus.
13. Sękowskis Vincentas, Varšuvos Dvas. Akademijos aliumnas nuo 1862 m.
14. Szałaszewiczius Simonas, Varšuvos Dvas. Akademijos aliumnas nuo 1862 m.
15. Ilgunas Vincentas.
16. Vasiliauskas Matas, novicijus.
17. Kuderkevičius Juozapas, novicijus.
18. Valenta Vincentas, novicijus.
19. Alšauskas Mykolas, novicijus.

Iš Skórzeco vienuolyno:

20. Wilczynski Romanas, buvusis generolas.
21. Piełasinski Bernardas.
22. Chrominski Juozapas, klierikas.
23. Szostek Steponas, klierikas.
24. Oziminski Petras, klierikas.

Iš Puszcza Korabiewska vienuolyno:

25. Okninski Stanislovas, buvęs prezidentas
26. Jabłonowski Stanislovas.
27. Nosinski Stanislovas.
28. Kyszelski Blažiejus.

Iš Góra Kalwarya vienuolyno:

29. Wierzbicki Juozapas, buvęs prezidentas.

Iš Gozlino vienuolyno:

30. Wojtowicz Vincentas.

31. Jastrębski Antanas (paliuosuotas pagal savo paties norą sulyg 1864.XI.8 taisyklių 15 §,jei gaus pasą į Samogośc,Žukowo apskr.,Liublino gub.).

Marijonai Miroslavo vienuolyne 1865.II.13.

1. Witkowski Petras, buvusis prezidentas,einąs viceprezidento pareigas nuo 1865.II.13.
2. Wołągiewicz Mykolas,einąs prokuratoriaus pareigas nuo 1865.II.13.
3. Žokickas Jonas.
4. Junowicz Jonas.
5. Witkowski Kazimieras,laikinai pavaduojąs serganti kleboną Plutiškėse.
6. Strupinskis Andriejus, laikinai pavaduoja serganti vikarą Daukšiuose.
7. Giegurzynki Tomas.
8. Strupinskis Mykolas, gydosi Marijampolėje.
9. Žeminskis Vincentas,laikinai einąs prezidento pareigas, atsiųstas iš Marijampolės.

Marijonai dėl 1863 m.sukilimo ištremti į Sibirą:

1. Giegurzynki Juozapas, iš Igliaukos vienuolyno į Kostromo gub.
2. Hryniewicz Vincentas,iš Miroslavo vienuolyno.
3. Jabłonowski Valentinas, iš Rasnos vienuolyno į Penzą.
4. Komorowski Matas,iš Skórzeco vienuolyno.
5. Kolesinskas Jurgis,iš Marijampolės vienuolyno,į Janisej-Krasnojarską.
6. Swięcki Mykolas,iš Rasnos vienuolyno,į Tobolską.
7. Žylinski Jonas, iš Igliaukos vienuolyno į Tomską-Kostromą. Jis 1875 grįžo į Marijampolę ir mirė 1881 m.

Į užsienį išvyko:

1. Strupinskis Andriejus - 1866 m. į Ameriką.
2. Kolesinskis Jurgis, 1888 grįžo į Marijampolę,bet turėjo emigruoti į Ameriką.
3. Valdžios dokumentuose pažymėta,kad emigravo į užsienį Iwaszewski Jonas-Karolis,bet "Mirusių Sąraše" įrašyta, kad jis mirė 1861.XII.16 Šventežeryje. Gal tik bendravardis.

Marijonų merdėjimas Marijampolėje [70]

Marijonų Marijampolės vienuolyne,kuris normaliai galėjo talpinti 12-15 vienuolių,suvežus juos iš kitų vienuolynų,buvo virš 30. Vienuolynas turėjo ir kitų trobėsių (bažnyčios tarnų, Švč. Trejybės prolijos pastatai),kuriuose buvo galima apgyvendinti vienuolius,tačiau jie turi privalomai gyventi tik vienuolyno pastate. Aišku,kad reikėjo labai susikimšti. Tiek generolas Wilczynskis,tiek A.Jastrzębskis,vos atgabenti į Marijampolės vienuolyną,prašo Podlachijos vyskupą [71] priimti juos į Podlachijos vyskupiją,nurodydami priežastis: sugrūsti kukliame vienuolyne, turi gyventi po 2-3 mažose celėse; nemokėdami lietuvių kalbos (Marijampolės parapija lietuviška),negali dirbti pastoracinio darbo. O A.Jastrzębskis dar prideda: "Neturime vilties,kad mūsų Vienuolija ateityje galėtų gyvuoti ukazo ir jo taisyklių nustatytose sąlygose" [72] Ankštai ir vargingai gyvenant,kai kurių ir sveikata ėmė menkėti. Jie ėmė prašinėti Seinų vyskupo iškelti juos į lenkiškas parapijas,išrūpinti jiems valdžios leidimą apleisti vienuolyną. Kurie jautėsi neištikimi valdžiai,tie, sveikatos sumetimais,prašė leidimo vykti pas gimines. Vyskupas stengėsi jiems padėti,rašinėjo į įvairias valdžios įstaigas, bet 1865 m. vos tik vienas Stanislovas Okninskis gavo leidimą išvykti į Stawiskus. Generolas J. Czesnas 1865.III.26 rašo Seinų vyskupui:"Pielasinskiui, Nosinskiui,Wojtowicziui ir Jablonowskiui pasai į Skierniewicus prieš pat išvažiavimą karo viršininko buvo atšaukti. Dėl to Šviesiai Garbingo vyskupo šaukiami patarnauti parapijoms,negali išvykti iš vienuolyno". [73]

Pirmieji vienuolyną apleido iš Skórzec atgabenti novicijai (Chrominskis,Szostek,Oziminskis). Valdžia,vos tik atgabentus į Marijampolę,~~rivertė~~ privertė pasirašyti,kad kad jie pasitraukią iš vienuolyno. Bet tai padarė jie greitai,neapgalvoję savo žygio,ir todėl 1865.I.2 parašė Seinų vyskupui prašymą,kad jiems padėtų:"Kad tai pasidarė greitai, ~~xxix~~ visiškai neapsigalvojus,tad bėgame prie Verčiausiojo Ganytojo kojų,kad teiktųsi mus nelaimingus... savo aukščiausiu rūpestingumu ir globa palikti mus pirmame pašaukime,pristatydamas,kur reikia". [74] Kai vyskupas 1865 m.vasario mėn. lankė Marijampolės vienuolyną, jie dar ten buvo. Pagal ukazo dvasią,sunku buvo tikėtis,kad jie

galėtų liktis vienuolyne ir daryti įžadus. Vyskupas juos priėmė juos į Seinų seminariją,kurią jie baigė kaip pasauliniai kunigai.

Kiek lilgiau Marijampolės vienuolyne liko keturi klierikai (Vasiliauskas,Kuderkevičius,Valenta,Alšauskas). Vyskupui Lubienskiui 1865.IX.29 esant Marijampolės vienuolyne, buvo surašytas protokolas,kuriame du marijonai kunigai Gillis ir Ilgūnas po priesaika paliudijo,kad kiekvienas tų klierikų yra labai gero elgesio,kad tinka į vienuolyną ir kad įžadams daryti nėra kliūčių. Bet vyskupas,nepavykus iš valdžios gauti leidimo pasilikti jiems vienuolyne,priėmė juos į Seinų seminariją,kurią baigę buvo įšventinti kaip pasauliečiai kunigai. Jie mirė gana jauni,išskyrus kun. Vasiliauską,kuris išgyveno iki 1905 m.

Atėjo 1866 m. A.Strupinskas,gavęs leidimą,išvyko į užsienį. Tų pat metų sausio 11 d. mirė V.Ilgūnas. Bet sumažėjusį marijonų skaičių Marijampolėje papildė kiti,atvežti į Marijampolės vienuolyną. Kazimieras Žukowskis,Skórzeco marijonas,nuo 1862 m. Mstkowo administratorius,buvo pašalintas iš tos vietos ir rugsėjo 10 d. atvyko į Marijampolę. Panašiai ir Pranciškus Golawskis,Belžiečių (Liublino vyskupijoje) vikaras,kaip politiškai neištikimas,atgabentas į Marijampolę.

Budri valdžios akis neaplenkė nė Igliaukos vienuolyno. Valdančioji Komisija 1865.X.1 panaikino Igliaukos vienuolyną. Jurgis Naruszewicz ir Juozapas-Eliziejus Milewskis buvo išvežti į Marijampolę; prie bažnyčios paliktas tik Vincentas Kaczergis. Sekančiais,1866m.,toks pat likimas ištiko ir Miroslavo vienuolyną. Vald.Komisjos direktorius 1866.IV.24 jį uždarė,nes buvo likę tik 7 vienuoliai. Prie bažnyčios buvo palikti M.Wolągiewicz ir Tom. Giegurzynskis,o kiti nugabenti į Marijampolę.

Uždarant Góra Kalwarja vienuolyną,to vienuolyno marijonas Andrius Jurewiczius buvo vikaru Wiglėdowo (Góra Kalwarja priemiestis),bet valdžiai panaikinus tą vikarijatą, jis 1867.VIII.26 buvo pasiųstas į Marijampolę.

Taip pagaliau liko tik vienintelis marijonų vienuolynas Marijampolėje.

Pagal ukazą ir jo vykdymo taisykles, vienuolynus ir vienuolius turi prižiūrėti vyskupo skirtas vizitatorius. Seinų vyskupas ilgai vargo,kol rado valdžiai priimtiną kandidatą,nes

jo pasiūlytieji (Jelenewo klebonas ir Seinų dekanas Katilius, Szczepankowo klebonas Albertas Wyszynskis) valdžios nuomone buvo peršvelnūs,o vizitatorius turi būti griežtas ir energingas. Tik 1867 m. rugsėjo mėn. buvo patvirtintas vizitatorium Petras Wierzbowskis, vėlesnis Seinų vyskupas. Jis 1867 m. lapkričio mėn. lankė Marijampolės vienuolyną ir savo lankymo apyskaitoje rašė vyskupui:

" Kad Marijampolės vienuolynas nedidelis,padidėjus skaičiui vienuolių,perkeltų iš kitų Karalystės vienuolynų,neduoda jiems tinkamo patogumo nei vietos nei sveikatos atžvilgiu,nes kai kuriuose gana mažuose kambariuose turi tilpti po du, - paskui kad dėl nelygaus užsiėmimo padalinimo,pildant religinius patarnavimus,kurių ta vieta žymiai didelėje parapijoje reikalauja, patiria tarpusavio nepatogumo,nes iš kitų vienuolynų atvykusieji vienuoliai,nemokėdami lietuvių kalbos,ne tik yra be darbo,kaip nepildą savo regulos,liepiančios padėti parapijų klebonams, bet ir ,be to,darosi priežastimi nemažos žalos vienuolynui,duodant jiems išlaikymą,žymiai pakilus maisto kainoms. Dėl tų priežasčių šie kunigai vienuoliai: Roman ~~xixxzyxki~~ Wilczynski, Kazimierz Żukowski,Wincenty Wojtowicz,Bernard Piełasinski,Franciszek Goławski,Stanislaw Jabłonowski, jausdamiesji nenaudingi minėtame vienuolyne ir geisdami tinkamai vykdyti regulą,maldavo išrūpinti jiems leidimą apsigyventi nelietuviškose parapijose,kad galėtų padėti bažnyčių klebonams". [75]

Vyskupas tas priežastis pripažino teisingomis ir pristatė juos Valdančiajai Komisijai,kad paliuosuotų juos nuo gyvenimo vienuolyne,kad galėtų vyskupas skirti juos į parapijas,kur lietuvių kalbos mokėjimas nėra reikalingas. Bet iš vyskupo prašymo niekas neišėjo.

Kaip sunku buvo gauti pasą apleisti vienuolyną,rodo toks pavyzdys. Blažiejus Kiszelski 1865.I.7 buvo prašęs vyskupo išrūpinti jam pasą persikelti į Lenkiją. Paso negavo. Vizitatorius 1867 m. vėl tą klausimą kėlė ir dabar pasisekė: iš Varšuvos 1867.X.22 buvo pranešta,kad Kiszelskis galįs vykti į Sandomiro vyskupiją,kur vietos vyskupas jį priimąs.

Vizitatorius išrūpino pasą Wojtowicziui išvykti į Stanislawowo apskritį lankyti sergančios motinos, Goławskiui - į Tomaszowo apskr. pas giminines. Apie Golawski generolas Czesnas buvo rašęs vizitatoriui,kad jis silpnas ir netinkąs gyventi vienuo-

lyne ir kad jam būtinai reikia išrūpinti paliuosavimą nuo gyvenimo vienuolyne. Jabłonowskis,dalinai paralyžuotas, du kartu prašė paso vykti į Varšuvą ar Skierniewicus,bet paso negavo. Jis kreipasi į vyskupą,nekantriai pastebėdamas,kad gubernatorius,neduodamas pašalpos gydytis,norįs jo greitos mirties. Pagaliau gubernatorius davė pasą trims mėnesiams. Tai buvo 1868m. lapkričio mėn. Tuo pat laiku iš Varšuvos buvo pranešta vyskupui,kad Golawskis dėl silpnos sveikatos paliuosuojamas nuo gyvenimo vienuolyne; jam leidžiama gyventi Nabrože (Liubliņo vysk.) pas brolį administratorių,bet dėl politinės neištikimybės negali užimti jokių pareigų. O pragyvenimui skiriama išlaikymui 40 rub. metams ir 20 rub.kambariui. Tokią pašalpą gaudavo visi kuriems buvo leista gyventi ne vienuolyne.

Tačiau išvykimas iš vienuolyno nebuvo lengvas. Lenkai marijonai,neturėdami darbo Marijampolėje ~~xxxxx~~ nerimo. Bet šiokia tokia galimybė pasprukti iš vienuolyno atsirado 1868 m. kai Vald. Komisjos direktorius rugsėjo 30 d. pranešė Seinų vyskupui,kad vienuolius,reikalui esant,galįs siųsti į parapijas,pirma susižinojęs su apskričių viršininkais dėl paso kiekvieną kartą skyrium.

Tuo leidimu buvo pasinaudota. Jau 1868 m. spalių mėn. ėjo susirašinėjimas tarp vizitatoriaus,generolo ir vyskupo apie Jablonowskio siuntimą į Krasny Bor,nes tas,trims mėnesiams praslinkus,vėl buvo grįžęs į Marijampolę. Minėtu leidimu pasinaudojo ir lietuviai marijonai: Czesnas 1868.X.30 praneša vizitatoriui, kad Dauksza esąs Ilguvoje,Starkowskis Sudarge, Witkowskis Prienuose,Urbonas dar galima disponuoti. Atrodo,kad ir šie,išvykę iš vienuolyno daugiau į jį negrįžo ir iki mirties likosi parapijose.

Taip 1868 m. gale marijonai lenkai,palengva gaudami pasus iš Marijampolės išsiskirstė į lenkiškas Seinų vyskupijos parapijas,arba kur nors į Lenkiją. Kur jie išvyko,aktuose nėra ~~žinių~~ nių. Nėra davinių manyti,kad jiems būtų nerūpėjęs vienuolinis pašaukimas,tačiau jie nematė jokios Vienuolijos ateities. Viskas buvo sugriauta ir išardyta. Nuo sugriuvusio likimo jie stengėsi pabėgti,išskyrus tik buv.generolą Wilczynskį. Išvykusiųjų santykiai su Marijampolės vienuolynu,rodos,visai nutrūko. Aktuose nėra jokių ženklų,kad jie būtų su generolu ar kitais pasilikusiais marijonais palaikę koki nors ryšį,ar koresponden-

ciją. Jie nuo vienuolinio gyvenimo visiškai atkrito,ar bent su juo jokių ryšių turėti nenorėjo. Vienuoliniam gyvenimui ištikimi liko tik tie,kurie liko Marijampolėje. 70)

Bet ir tas vienuoliškas gyvenimas nebuvo paliktas ramiai eigai. Policija budriai sekė vienuolių darbą parapijoje,jų santykius su žmonėmis. Už mažiausią dalyką kibdavo,bausdavo. Pvz. už vieno asmens - plentų viršininko Ledóchowskio laidotuves, kad nebuvo leista evangelikams tarnautojams nešti velionies karsto,kunigai Senkus,Žieminskas ir Šalaševičius buvo apkaltinti religiniu fanatizmu ir generalgubernatoriaus nubausti (Senkus buvo pašalintas iš vienuolyno prokuratoriaus pareigų). Tai įvyko 1874 m.

Nuo 1875 m. valdžia pradėjo siųsti į Marijampolės vienuolyną lyg į pataisos namus kunigus demeritus,daugiausia alkoholikus. Tokie "svečiai" ardė ir sunkino vienuolinio gyvenimo tvarką. Policija kabinosi prie vienuolių net už ~~xxxxxxx~~ tai,kad vienuolyne yra daugiau negu trys tarnai...

Vienuolijos suardymas ir tamsi ateitis veikė į likusius vienuolius. Kai kurie jų palinko į alkoholizmą. To auka buvo Jonas Junowicz,kuris 1868.VIII.20 Marijampolės vienuolyne atėmė sau gyvybę,palikęs raštelį: "Įdomi ateitis ir persekiojimai"... Tai buvo caro ukazo vaisiai.

O marijonų skaičius Marijampolėje pamažu mažėjo. 1871.VIII. 22 mirė buv.generolas Romanas Wilczynskis,kuris iki mirties su kitais nešė Vienuolijos likimą. 1878 m.Šešupėje prigėrė Simonas Šalaševičius,daug žadėjęs dar jaunas,Varšuvos Akademiją baigęs marijonas. Tais pat metais mirė ir Tomas Giedurzynskis. Jei 1878 m.Marijampolėje marijonų dar buvo 14,1888 m. 11, tai 1891 m. buvo likę tik 7. Taigi patiems marijonams turėjo kilti klausimas,ar Vienuolija dar galės išlikti neišmirus. Kad etatinis vienuolynas,pagal 1864 m. ukazą,turi visada pasilikti,o novicijus būsią galima priimti,kai bus likę gyvų mažiau kaip 14,tai iš valdžios pusės viltis marijonams nebuvo atimta. Bet kodėl jie nesirūpino priimti noviciją,kai buvo Marijampolėje likę tik 12 vienuolių? Greičiausiai dėl to,kad jie tikėjosi,jog dar grįš į vienuolyną tie,kurie buvo apleidę vienuolyną,išsikeldami į Lenkiją.

Tačiau pastangų buvo daryta. 1891 m. du kunigai Tomas Kedys,Dąbrowkos klebonas ir Kazimieras Matulaitis (vėliau Londono lietuvių klebonas,baigęs savo amžių, kaip agregatas,Marijam-

polės vienuolyne 1947 m.) pasiryžo stoti į Marijonų Vienuoliją. Septyniems dar gyviems Marijampolės marijonams tai buvo didžiausias džiaugsmas ir šviesi ateitis. Ką jie mane ir jautė rodo jų graudus prašymas,kuriuo jie kreipėsi į Seinų vyskupą Wierzbowskį. Jie karštai tikėjo,kad Dievo Apvaizda neduos išnykti jų Vienuolijai.(Tas įdomus prašymas,jų tikėjimo ir vilties liudininkas,rašytas 1891.II.25). 74) Pasirašę penki marijonai: J.Česnas,V! Senkus, K.Pėstinykas,M.Gillis,J.Lakickas. V.Kačergis ir A.Jurevičius tada buvo Igliaukoje.

Abiejų kandidatų reikiami dokumentai, Seinų vyskupo pritarimas,pasiųsta valdžiai. Vyko dar susirašinėjimas tarp valdžios įstaigų ir Seinų vyskupo,kuris atsakė,kad kandidatams nėra jokių kliūčių stoti į vienuolyną. Atsakymas atėjo tik po trijų metų. Varšuvos generalgubernatorius pranešė,kad Kedžio ir Matulaičio prašymai negali būti patenkinti. Bet juodu nenurimo ir per Seinų vyskupą 1895.VIII.8 pakartojo savo prašymą. Vyskupas pridėjo savo liudijimą. Bet šį kartą jokio atsakymo negauta.

Kiek anksčiau, 1888.I.9 du mokiniai: Antanas Mykolaitis ir Juozapas Sabaliauskas siuntė prašymą Suvalkų gubernatoriui,kad jiems leistų stoti į Marijonų Vienuoliją. Vėl vyko ilgas susirašinėjimas taro Seinų vyskupo,generolo ~~Senkaus~~ Česnos ar nėra kokių kliūčių. Jų nebuvo,bet leidimo stoti į vienuolyną nesulaukė. Panašiai bandė prašytis į vienuolyną dar du mokiniai: Urnevičius ir Dielininkaitis,bet ir juodu teigiamo atsakymo nesulaukė.

Taip marijonams nyko paskutinė viltis. O mirtis jų skaičių vis palengva mažino. Generolas Jurgis Česnas mirė 1892.XI.15, valdęs Vienuoliją nuo 1865 m. Jam mirus,gyvi buvo dar penki marijonai,kurie ir sunkiausiose sąlygose liko ištikimi savo pašaukimui: V.Senkus,K.Pestinykas,M.Gillis, V.Kačergius ir A.Jurevičius. Gyvų Lenkijoje buvo ir daugiau,bet jie buvo nutraukę su vienuolynu visus ryšius. Tad tie,kurie buvo Marijampolėje ir kurie turėjo rinkimo teisę,išrinko generolu Vincentą Senkų. Jis ir savo mokslu,ir kitomis savybėmis buvo iš jų žymiausias. Rinkimo aktas buvo pasiųstas Seinų vyskupui Wierzbowskiui,kad tas pristatytų valdžiai patvirtinti.(Ištisas aktas,priede). Rinkimų aktas,rašytas ~~1892~~ 1892.XI.24. Jį pasirašė K.Pėstinykas,M.Gillis ir V.Senkus. Išrinktąjį savo rašte jie vadina viršininku,atsižvelgdami į 1864 m.ukazą,kuris panaikino generolo valdžią. Tačiau tiek patys marijonai,tiek kunigai ir žmonės jį visada vadino tik generolu.

Marijonai,rinkdami Senkų generolu turėjo dar vilties,kad vienintelis vienuolynas dar neišnyks. Tokios vilties palaikomas,generolas Senkus 1897 m. bandė prašyti generalgubernatoriaus,kad leistų priimti kai kuriuos kunigus į vienuolyną,bet kaip paprastai,gautas trumpas atsakymas,kad prašymas negali būti patenkintas.

Tuo tarpu marijonų skaičius vis mažėjo: 1893 m. mirė K.Pėstinykas (Karaliaučiuje po operacijos), 1897 m. V.Kačergis. Taigi gyvų beliko tik V!Senkus,M.Gillis ir A.Jurevičius. Viltis atgaivinti ir palaikyti Vienuoliją vis labiau nyko.

Rusų įstatymų rinkinyje (t.XI,dal.1,str.187) pasakyta,kad vidaus reikalų ministrui,susitarus su generalgubernatorium,galima uždaryti etatinius Romos katalikų vienuolynus,kai juose liks ~~mažiau~~ mažiau negu 8 vienuoliai,arba kai yra reikalas vienuolyno trobėsius paversti visuomenei naudingomis įstaigomis. Remdamasis tuo įstatymu, Varšuvos generalgubernatorius pakėlė klausimą apie uždarymą Marijampolės vienuolyno. Jis 1904.V.27 pranešė Seinų vyskupijos administratoriui prel.J.Antanavičiui,kaip tai turi būti įvykdyta.

Seinų vyskupijos administratorius,paprašytas apie tai duoti savo nuomonę,savo rašte tarp kita,užtarė vienuolyną:"Kreipiant dėmesį į tai,kad tas Marijonų Ordino vienuolynas pagal savo įstatus turįs tikslą platinti pamaldumą į Dievo Gimdytoją Mariją ir skatinti tikinčiuosius melstis už mirusius,yra jau tik vienintelis vyrų vienuolynas esąs mūsų vyskupijoje,kad jis valdant vyskupiją kartais būva naudingas kaip prieglauda nusikaltusiems kunigams,kad pamaldi lietuvių tauta nuo kūdikystės yra papratusi matyti jų baltą vienuolišką rūbą,yra dalyvavusi jų iškilmingose pamaldose,meldusis drauge su jais už mirusius,kad pati žinia apie vienuolyno panaikinimą pripildys jų širdis skausmu,aš kuo labiausiai ~~įsitikinęs~~ įsitikinęs drįstu prašyti palikti minėtąjį vienuolyną ir leisti priimti novicijus". [79]

Atsakymas,aišku,buvo neigiamas. Marijampolės marijonų vienuolynas buvo panaikintas nuo 1904.IX.14 d.

Uždarytojo vienuolyno trobėsius valdžia rengėsi atiduoti pravoslavų dvasiškiui. Tikintieji sujudo. Apskrities ir žandarų viršininkai su policija bandė jėga užimti vienuolyną ir jame apgyvendinti stačiatikių dvasiškį. Žmonių minios ėmė saugoti vienuolyną. Tas tęsėsi apie porą savaičių. Sprendžiamą dieną

susirinko didžiausia minia net iš aplinkinių parapijų. Valdžios atstovas bandė kalbėti miniai, bet buvo nuverstas nuo aukštesnės vietos. Minai kėlė triukšmą, tad policija, bijodama revoliucijos, jėgos nevartojo ir daugiau nebandė užimti vienuolyno.

Tikinčiųjų rūpestis vienuolyno pastatais pasiekė savo tikslą: 1905.III.17 Seinų vyskupas gavo iš Petrapilio pranešimą, kad vidaus reikalų ministro pristatymu, duotas caro sutikimas panaikinti Marijampolės Marijonų Ordino vienuolyno trobėsius ir žemę atiduoti Marijampolės parapijai. Tokiam sprendimui įtakos, be abejonės, turėjo ir Rusijoje bekylanti revoliucija.

Marijampolės ir aplinkinių parapijų gyventojai, pasisekimo apsaugoti vienuolyną paskatinti, padarė dar kitą žygį. Jie 1906 m. pradžioje pasiuntė prašymą Rusijos ministrų pirmininkui grafui Vitte, kad leistų atnaujinti 1904 m. uždarytą Marijampolės marijonų vienuolyną, ir pasirašė keli tūkstančiai prašytojų. Seinų vyskupijos valdytojas, ~~xxxxxxxxxx~~ paprašytas pareikšti dėl to prašymo savo nuomonę, karštai parėmė žmonių prašymą panašiais argumentais) kaip ir anksčiau, kada ėjo reikalas apie Marijampolės vienuolyno uždarymą, ir dar pridėjo: " Vienuolyno atstatymas, mano nuomone, dabartiniu laiku nemažai paveiktų lietuvius pasitikėti valdžia... Atsižvelgiant į tai, kas čia išdėstyta, laikau atgaivinimą marijonų vienuolyno labai pageidaujamu ir visuomenei naudingu". [79]

Praslinko ištisi metai, o atsakymo į prašymą nebuvo. To atsakymo laukė ne tik prašytojai, bet ypačiai patys marijonai. Jie bandė reikalą judinti ir dėl to 1907.VIII.31 rašė Seinų vyskupijos valdytojui: " Negaudami iki šiol atsakymo į prašymus ne tik Marijampolės parapijos gyventojų, bet ir kitų, paduotų ministrų pirmininkui, kad leistų atidaryti kunigų marijonų vienuolyną Marijampolėje, -

atsižvelgdami be to į aplinkybes, kuriose esame mes trys marijonai, netekę malonių ir privilegijų, kuriomis galėtume naudotis, jei vienuolynas būtų tokiame pilnume, kaip to teisės reikalauja, -

be to, bijodami atsakomybės prieš Dievą, Bažnyčią ir visuomenę už nepavartojima visų dar galimų priemonių gelbėti vieninte-lę pasaulyje Kongregaciją, mes trys, likę iš visos Kunigų Marijonų Kongregacijos, ~~xxxxx~~ būdami jau prie karsto, su ašaromis nuolankiausiai meldžiame Illustrissimum Dominum pristatyti vidaus rei-

kalų ministerijai,pagal naujas vienuolių taisykles,ne tik mūsų, bet ir liaudies prašymą,kad būtų leista atidaryti vienuolynas su novicijatu ir palikti parapiją prie to vienuolyno,primenant, kad vienuolynas bus išlaikomas iš privatinių lėšų. To prašo nuolankiausi tarnai V.Senkus,M.Gillis, A.Jurevičius". 80)

Seinų vyskupijos administratorius,prel.J.Antanavičius,kuris visuomet stengėsi marijonams kiek galėdamas padėti,ir šį kartą 1907.IX.7 parašė ilgą raštą vidaus reikalų ministrui įrodinėdamas,kad Marijonų Ordino vienuolynas yra naudingas ir reikalingas ne tik bažnytiniu,bet ir visuomeniniu atžvilgiu. Prašo atstatyti 1904.IX.1 uždarytą Marijampolės marijonų vienuolyną.

Vidaus reikalų ministerija 1907.XI.8 atsakė Seinų vysk. administratoriui:" Kol įstatymų leidžiamosios įstaigos (Valstybės Duma) patvirtins vidaus reikalų ministerijos joms pateiktą įstatymo sumanymą apie Romos katalikų vienuolynus,kur numatoma tvarka,kaip juos galima atidaryti,Jūsų pateiktas prašymas negali būti svarstomas". 81)

Toksai valdžios atsakymas lyg ir paliko dar vilties apie galimybę ateityje atgaivinti Marijampolės marijonų vienuolyną. Generolas Senkus,tos vilties žadinamas,rūpinosi,kad įstaigos, kurios turi sprendžiamą žodį,duotų palankų sprendimą. Taigi jis klabeno Suvalkų gubernatoriaus, Varšuvos generalgubernatoriaus, vidaus reikalų ministerijos raštines,prašė tarpininkavimo ir paramos pas Valstybės Dumos atstovus (Suvalkų gub.atstovą Andr. Bulotą). Žodžiu darė ką galėjo ir kur tik galėjo. Bet visos tos pastangos nedavė lauktų vaisių. Rusų valdžia 1864 m.ukazu pasiryžusi sunaikinti vienuolijas,per 40 metų to tikslo atkakliai siekė,tad dabar negalėjo nuo to tikslo nukrypti ir atgaivinti panaikintus ar išmirusius vienuolynus.

O generolas Senkus 1908 m. rugpiūčio mėn. jau pasiliko tik vienas,jo broliams seneliams Gilliui ir Jurevičiui mirus. Iš žmonių jokios pagalbos nesulaukdamas,šaukėsi dangaus pagalbos, nes žmogiška viltis jau buvo išnykusi. Ir Dievas jo maldų išklausė. 1908 m.vasarą pas Senkų atvyko Petrapilio Dvasinės Akademijos profesorius Jurgis Matulevičius ir pasiūlė netikėtą ir nelauktą sumanymą: atgaivinti Marijonų Vienuoliją slapta. Tas svečias su tokia naujiena seneliui Senkui buvo kaip iš dangaus atsiųstas pasiuntinys. Abu sutarė greitai pradėti darbą ir,gavus Šv!Sosto leidimą bei aprobatą, 1909.VIII.29 Varšuvoje,vysk

K.Ruškevičiaus koplyčioje generolas Senkus priėmė J.Matulevičiaus vienuoliškus įžadus,o prof.Pr.Būčį priėmė į novicijatą. Dabar jis galėjo senelio Simeono žodžiais tarti: "Nunc dimittis servum tuum,Domine, quia oculi mei viderunt salutare tuum". V.Senkus mirė Marijampolėje 1911.IV.lo.

_-_-_-_-_-_-_-_-_-_-_-